

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA FOLYÓIRATA

2018. XXI. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM

TARTALOM

Kriston Edit:

A DE FACTO ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA – FOGALMI

NEHÉZSÉGEK (I. RÉSZ) 4

Szűcs Brigitta:

A LEGGYAKORIBB ÜGYVÉDI MŰHIBÁK ÉS ELKERÜLÉSÜK LEHETŐSÉGE – SZEMELVÉNYEK

A MŰBSE SZAKMAI ANYAGAIBÓL..... 8

Erdős Éva-Pellei Fruzsina:

A PÉNZÜGYI BÉKÉLTETŐ TESTÜLET FELÉPÍTÉSE ÉS TEVÉKENYSÉGE 16

Búzás Barbara:

BESZÁMOLÓ AZ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI TÖRVÉNY JOGALKOTÁSÁNAK

ÉS JOGALKALMAZÁSÁNAK VÁRHATÓ HATÁSAIRÓL 25

Halász Csenge:

NOVOTNI ZOLTÁNRA EMLÉKEZVE, AVAGY EGY POLGÁRI JOGI KONFERENCIA MARGÓJÁRA 31

* * *

ADVOCAT

2018. XXI. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM

ISSN 1585-5198

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA MEGBÍZÁSÁBÓL

KIADJA AZ ADVOCAT ALAPÍTVÁNY

MEGJELENIK: FÉLÉVENTE

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: KAISERNÉ DR. TEMESI RITA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

DR. BÉRCZES TAMÁS, DR. TÓTH BARBARA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG CÍME:

3525 MISKOLC, DÓZSA GYÖRGY ÚT 11. – TELEFON/FAX: (46) 451-791

FELELŐS KIADÓ:

DR. CSERBA LAJOS, A B.-A.-Z. MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA ELNÖKE

NYOMDAI MUNKÁK:

GAZDÁSZ-ELASZTIK KFT.

3533 MISKOLC, SZERVEZET U. 67. – TELEFON: (46) 379-530

MEGJELENIK: 50 PÉLDÁNYBAN

Kedves Szerzőink, Lektoraink, Olvasóink!

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ügyvédi Kamara szakmai folyóirata, az ADVOCAT folyóirat szerkesztő bizottsága köszönetét fejezi ki a jelen folyóiratban publikált szerzőknek, lektoroknak, akik áldozatos munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy az így megjelenő szakmai folyóirat magas színvonalú tanulmányokkal, vitaindító írásokkal és az aktuális jogszabály módosításokkal foglalkozó cikkekkel nemcsak a tudományos kutatók számára jelent újabb forrásanyagot, hanem hatékonyan segíti a megyénkben működő ügyvéd kollégák jogalkalmazói munkáját.

Továbbra is számítunk szerzőink hatékony kutatói munkájára, és arra, hogy a jogalkalmazó kollégák részéről is egyre többen bekapcsolódnak a kutatói munkába és folyóiratunkban megjelentetik tanulmányaikat, kutatásuk eredményeit.

A folyóirat elektronikus formában a <http://www.miskolciugyvedikamara.hu/advocat> internetes oldalon érhető el, és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ügyvédi Kamara valamennyi tagja részére elektronikus formában megküldésre kerül.

Kérjük, hogy a jövőben elkészített publikációit küldje meg az ADVOCAT szerkesztő bizottsága részére, a berczes.tamas@hronszky.hu elektronikus levélcímre, annak érdekében, hogy azok az ADVOCAT folyóiratban megjelenjenek.

Leendő szerzőink számára ajánljuk a Kamara honlapján elérhető [szerzői útmutatót!](#)

További sikeres munkát kívánva:

Az ADVOCAT folyóirat szerkesztői

A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – fogalmi nehézségek (I. rész)²

I. Bevezetés

A családi kapcsolatok rendszere rendkívül bonyolultnak mondható a XXI. században. A család fogalma a történelem folyamán igencsak átértékelődött és a megítélése a tudományterületek vizsgálódásai alapján igencsak eltérő. A házasság intézménye és a hozzá kapcsolódó tradicionális felfogás vesztett jelentőségéből, míg az élettársi kapcsolat a mérhető eredmények alapján folyamatos növekedésnek örvend.³ Ez a tendencia azonban nem csak hazánkban, hanem Európa más országaiban is megfigyelhető. A polgárosodás folyamán a házasság kizárólagossága megszűnt és a jogérvényesítési küzdelmek eredményeként a házasságon kívüli partnerkapcsolatok is helyet kaptak a jogi szabályozás rendszerében. Számos állam elismeri és megfelelő jogi szabályozást biztosít ezen alternatív társas kapcsolatoknak, mint például Franciaország, ahol 1999-ben került bevezetésre a Code Civil szabályrendszerébe a Pacta Civil de Solidarité (a továbbiakban: PaCS). A PaCS két olyan személy között létrejött szerződés, akik között nem áll fenn rokon kapcsolat és nem élnek sem egymással, sem mással házasságban. A szabályanyag a felek közötti gazdasági kérdéseket rendezi elsősorban egy diszpozitív vagyoni jogi megoldást biztosítva a fe-

lek számára, ugyanakkor nem rendezi például az élettársak öröklési jogi helyzetét.⁴ Hasonló a helyzet Hollandiában, ahol 1998. január 1-től él az „Geregistreerd Partnerschap” jogintézménye, amely hasonlóan a francia szabályozáshoz, nemi különbségtétel nélkül biztosít bizonyos öröklési jogi és örökbefogadással kapcsolatos jogokat a házasságon kívül együtt élő felek számára.⁵ Vannak azonban olyan államok is, amelyek semmilyen formában nem biztosítanak jogokat a házasságon kívül élők számára.⁶

A hazai szabályozásról elmondható, hogy a jogalkotó az 1977. évi IV. törvénnyel⁷ vezette be a de facto élettársi kapcsolatok normáit, amelyben a franciákéhoz hasonló megoldást alkalmazott, hiszen a megszülető joganyag nem a családjogi szabályozásban, hanem az 1959. évi Polgári Törvénykönyv kötelmi jogi szabályai között kapott helyet⁸ A mindössze kettő darab rendelkezést magába foglaló jogi környezet rendkívül szegényesnek bizonyult, és a felmerülő jogviták rendezése a gyakorlat számára kihívást jelentett.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) sajátossága, hogy 2014. március 15-ei hatálybalépésével inkorporálta a családjogi szabályozást, azaz a családjog és az egyéb polgári jogi normák szeparáltsága megszűnt, immáron egy egységes kódexben találhatóak a rendelkezések. A Ptk. kodifikációja során jelentősen változott a de facto élettársak jogi megítélése, ugyanis a szabályanyag kialakításakor az élettársi kapcsolat szabályozása – annak helye, terjedelme

¹ tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Polgári Jogi Tanszék

² A tanulmányban ismertetett kutató munka az EFOP-3.6.1-16-00011 jelű „Fiatalodó és Megújuló Egyetem – Innovatív Tudásváros – a Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztése” projekt részeként – a Széchenyi 2020 keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

³ Lásd részletesebben: A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői, 16-18.o. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/hazassagkotes.pdf> (letöltve: 2018.12.03.)

⁴ HEGEDŰS Andrea: *Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében*, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged 2010, 149.o.

⁵ HEGEDŰS i.m. 150.o.

⁶ Ilyen például Románia vagy Szlovákia. – HEGEDŰS i.m. 154.o.

⁷ 1977. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről

⁸ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről 578/G pont és 685/A pont. Előbbi a közös háztartásban élő személyek vagyoni viszonyai elnevezésű fejezetben, utóbbi az értelmező rendelkezések között került elhelyezésre

és mikéntje⁹ – volt az egyik legvitásabb kérdés. Az eredeti koncepció szerint az élettársi kapcsolat teljes szabályanyaga átkerült volna a családjogi normák közé, vagyoni, tartási és öröklési jogi jogkövetkezményeket fűzve a kapcsolat fennállásához.¹⁰ A szabályanyag hatálybalépését megelőzően azonban az utolsó pillanatban módosítás történt, amelyek eredményeképpen egy sajátos jogi megoldás jött létre, különbséget téve a közös gyermekkel rendelkező és azzal nem bíró élettársak között. A hatályos szabályozás szerint a normák egyik része a Ptk. Kötelmi Jogi Könyvében¹¹ található, a másik része a Családjogi Könyvben¹². A megosztott szabályozás és maga a normaanyag tartalma manapság is kihívás elé állítja a jogalkalmazókat, így jelen cikksorozat célja a problémás kérdések felvetése és a lehetséges válaszok tisztázása az elmélet és a már meglévő (vagy az esetlegesen kialakulóban lévő) gyakorlat összevetésével.

II. A fogalom pozitív elemei – a közös háztartás, az érzelmi és gazdasági közösség

A Ptk. a 6:514. §-ban rögzíti a de facto élettársi kapcsolat fogalmát, ami szerint „*élettársi kapcsolat áll fenn két olyan, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (a továbbiakban: életközösség) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.*”¹³ A Ptk. által meghatározott definíció fogalmi elemei kettős természetűek, a meghatározás első része ugyanis a kapcsolat úgymond pozitív követelményeit rögzíti (mint a

⁹ KÖRÖS András: Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői javaslat összevetése. *Családi Jog* 2013/3. 6.o.

¹⁰ Lásd részletesebben: BARZÓ Tímea: *A magyar család jogi rendje*, Patrocínium Kiadó, Budapest, 2017, 264-266.o.

¹¹ Ptk. 6:514.§ - 6: 517. § - a kötelmi jogi szabályozás része az élettársi kapcsolat fogalma, a vagyoni viszonyok rendezése és a lakáshasználat megállapodással történő rendezése

¹² Ptk. 4:86. § - 4:91.§ az élettársi kapcsolat családjogi joghatásai közé tartozik az élettársak lakáshasználatának bírói rendezése és az élettársi tartás speciális szabályai

¹³ Ptk. 6:514. §

közös háztartás, érzelmi közösség, gazdasági közösség), a második része pedig a kizáró feltételeket nevezi meg. A bírói gyakorlatban leggyakrabban a pozitív elemek vizsgálata kerül előtérbe és elmondható, hogy valamennyi elem együttes fennállása eredményezi a kapcsolat létét. Az élethelyzetek, körülmények azonban rendkívül eltérőek lehetnek, így általánosítani nem feltétlenül szerencsés a fogalmi elemek értelmezését illetően. A jogirodalom és a joggyakorlat igyekszik egységes értelmezési elveket felállítani és ezzel behatárolni az egyes fogalmi elemek tartalmát, ugyanakkor találkozhatunk olyan esetekkel, amelyek felülírják ezen próbálkozásokat.

Az első kritérium az élettársak *közös háztartásában történő együttélése*, amely az egyik legtágabban értelmezett kérdéskör. A jogirodalmi nézetek szerint ez a tényleges együttélést foglalja magába, a közösen kialakított életvitelt, ami azonban nem jelenti minden esetben azt, hogy a feleknek közös ingatlanban kell szigorúan véve élniük.¹⁴ Egyik közelmúltban meghozott ítéletében a Kúria rámutatott arra, hogy a közös háztartásban való együttélés speciális módokon is megvalósulhat a felek között. Az ügy tényállása szerint az élettársak saját ingatlannal rendelkeztek az élettársi kapcsolat létesítésekor és sajátos rutint alakítottak ki az együttélésük tekintetében. Ennek lényege az volt, hogy akár egy napon belül is váltogatták az ingatlanok használatát, a nő mindkettőt takarította és közösen végezték mindkét ingatlan körül a szükséges munkákat. A Kúria arra az álláspontra helyezkedett, hogy a közös háztartásban való együttélés – különösen idősebb partnerek között – megvalósulhat aképpen is, hogy a felek megtartják saját ingatlánukat, ugyanakkor közösen használják azokat, vagyis életvitelükhöz mindkettő közös háztartásként köthető.¹⁵

A második fogalmi elem az *érzelmi közösség*. A felek között fennálló érzelmi viszony szintén számos formában realizálódhat a felek viszonyában, ugyanakkor a bírói gyakorlatban az együvé tartozás kifejezése, valamint a felek közötti kölcsönös

¹⁴ HEGEDŰS Andrea: Az élettárs fogalma és a kifejezés tartalmi vonatkozásai, *Családi Jog*, 2006/4. 13.o.

¹⁵ BH 2017.369.

támogatás az, ami meghatározó. A Kúria egyik eseti döntésében rögzítette, hogy az élettársi kapcsolatból következő kölcsönös támogatási kötelezettség alapján elvárható, hogy az élettárs az általa elért jövedelmét társával megossza akkor, ha utóbbi az együttélés meghatározott időszakában - betegségéből eredő munkaképtelenségére tekintettel - csak kisebb mértékben tud a közös javak előteremtésében közreműködni, ez nem változtat az együttélés teljes időszakára megállapított szerzési arányon.¹⁶ Ugyanakkor egy másik esetben az is rögzítésre került, hogy csupán a szexuális kapcsolat fennállása nem elegendő az érzelmi közösség megállapításához.¹⁷

A fogalom harmadik eleme a felek között fennálló *gazdasági közösség*. A gazdasági együttműködés szintén számos formában megvalósulhat, ezért ennek a körülménynek a vizsgálata okozza a legnagyobb kihívást a joggyakorlat számára.¹⁸ A gazdasági közösség nem feltétlenül azonos a felek jövedelmének összevonásával, azaz nincs szükség a vagyon tényleges vegyítésére ahhoz, hogy ez a fogalmi elem beazonosítható legyen.¹⁹ Fontosabb a közös célok elérése érdekében történő vagyoni együttműködés, amit a Kúria számos eseti döntésben hangsúlyozott.²⁰ Sajátosnak mondható az az eset, amelynek tényállása alapján a felperes és az alperes 1998-ban ismerkedtek meg. A peres felek az első gyermekük születése előtt egyszerű magánokiratba foglaltan megállapodást kötöttek: az alperes vállalta, hogy a felperesnek és a születendő közös gyermeküknek a tulajdonában lévő ingatlan egyik bebútorozott és felszerelt lakásában lakóhelyet biztosít. A lakás fenntartási, javítási költségeinek és közüzemi számláinak fizetése mellett kötelezettséget vállalt arra is, hogy a gyermek születé-

sétől kezdődően megfizet a felperesnek a mindenkori bruttó minimálbére 10%-át kitevő mértékű gyermektartásdíjat. A felperes esetleges elköltözése esetére szabályozták a születendő közös gyermekkel való kapcsolattartását is. A peres feleknek egy évvel később még egy gyermeke született, így ekkor újabb, az előző szerződéssel tartalmilag azonos megállapodást kötöttek kiegészítve a második gyermekre vonatkozó tartási és kapcsolattartási rendelkezésekkel. A feleknek két évvel később megszületett a harmadik gyermeke. A felperes mindhárom gyermek születése után igénybe vette a gyermekgondozási díjat, illetve a gyermekgondozási segélyt, vezette a háztartást, ellátta a gyermekeket. Az alperes fizette a lakás használatával felmerült valamennyi költséget és hozzájárult a háztartási és családi ételmezés költségeihez is. A peres adatok alapján a felperes nem rendelkezett önálló jövedelemmel, a gyermekek nevelésére fordítandó támogatásokban részesült kizárólagosan, megtakarítással nem rendelkezett, ez meghaladóan pedig oly módon nyilatkozott, hogy az alperessel fennállt érzelmi kapcsolat időszakában olyan jövedelemmel nem rendelkezett, amely a közös boldogulást szolgálta volna. A Kúria az ügy kapcsán arra az álláspontra helyezkedett, hogy tévesen állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a felek közötti gazdasági együttműködés automatikusan a felek vagyonszövetségét is jelenti. A gazdasági együttműködés fennállhat a felek között a gyermekek felnevelése tekintetében, ez azonban nem jelentheti a vagyonszövetség fennállását is. Ha ugyanis a szülők között a gyermeknevelés önmagában gazdasági közösséget hozna létre, úgy a házassági bontóperekben, illetve azokat követően is fennmaradna a vagyonszövetség az érintettek között, ami viszont fogalmilag kizárt. E bírói logika azt eredményezné, hogy a két szülő között a gazdasági közösség sosem szűnhet meg, hiszen a gyermekek tekintetében az életközösségük megszűnése után is gazdasági együttműködés lehet. Mindezek alapján kimondásra került, hogy az élettársi kapcsolat megállapíthatósága szempontjából a családalapítás és gyermekvállalás nem minősíthető közös gazdasági célnak, különösen akkor, ha a felek a közös háztartásban élés ellenére szerződéssel rendezték a lakhatás és a

¹⁶ Pfv. II. 21.089/2011/8

¹⁷ Pf. 17. 21.403/2016/3

¹⁸ HEGEDŰS 2006. 14.o.

¹⁹ Megjegyezném, hogy a Ptk. változtatott az élettársak törvényes vagyoni jogi szabályain és a korábbi vagyonszövetség helyett egy sajátos közszerzeményi rendszer került bevezetésre, amelynek alapja a felek vagyoni önállóságának megőrzése.

²⁰ Ilyen pl. BH2016. 117., BH2014. 111., Pfv. II. 21.605/2010/6, Pfv. II. 21.605/2010/4, Pfv. II. 22.268/2011/9, Pfv. II. 21.383/2012/4, Pfv. II. 20.101/2015/10

kiskorú gyermekeik ellátása költségeinek viselését.²¹

III. Kizáró tényezők – házasságkötés hiánya, fennálló házasság, fennálló rokonság

A Ptk. 6: 514.§ meghatározott definíció negatív oldalról is körülhatárolja az élettársi kapcsolat jellegzetességeit, azaz meghatározza azokat a tényeket körülményeket, melyek fennállása kizárja a kapcsolat létesítésének lehetőségét. Az első ilyen követelmény a felek házasságkötési szándékának hiánya. Ezen jellemző kimondására elsősorban amiatt van szükség, mert az élettársi jogviszonynak éppen az a legjellemzőbb vonása, hogy a partnerek leegyszerűsítve házasságkötési módjára élnek együtt, ugyanakkor házasságkötési szándékuk nincs.²² Ezt azonban szükséges elhatárolni olyan esetektől, amikor is a felek az együttélésüket követően mégis házasságot kötnek, akkor ugyanis eltérő jogkövetkezményeket állapít meg a családjogi szabályozás és annak gyakorlata. Ha ugyanis a felek élettársakként élnek együtt, de azt követően házasságot kötnek, vagyoni jogi szempontból a házastársakra vonatkozó normaanyagot kell alkalmazni az élettársként együtt töltött idő egészére. A Ptk. 4:35. § (1) bekezdése akként rendelkezik ugyanis, hogy a törvényes vagyoni jogi rendszer az életközösség kezdetével hatályosul, akkor is ha a házastársak a házasságkötést megelőzően élettársként éltek együtt. Ez a rendelkezés a Csjt.-hez tartozó bírói gyakorlat által kimunkált elv átültetése a jogszabályokba²³, ami az életközösség megkezdé-

²¹ BH 2017.338.

²² SZEIBERT Orsolya: Házasság – házasságon kívüli partnerkapcsolat – család a nemzetközi emberi jogi egyezmények, az Alkotmány és az alkotmánybírói gyakorlat tükrében. In: Sajó, András (szerk.): *Alkotmányosság a magánjogban*, Complex Kiadó, Budapest, 2016, 246.o.

²³ A Legfelsőbb Bíróság 10. számú irányelve vélelmet állított fel amellyel, hogy a házastársak azon ráutaló magatartásából, mely szerint a házasságkötést megelőző élettársi kapcsolatuk alatt szerzett vagyonukat a házassági életközösség alatt is tovább, közösen kezelik és használják, eltérő megállapodás hiányában arra kell következtetni, hogy azt is a közös vagyonuk részévé kívánják tenni. Ennek értelmében a házasságkötést megelőző élettársi kapcsolat vagyoni jogilag is

séhez és nem a házasságkötéshez köti a vagyoni jogi rendelkezések alkalmazhatóságát.

A de facto élettársi kapcsolat létesítésének második korlátja a fennálló házasság vagy bejegyzett élettársi kapcsolat. Maga a Ptk. akként fogalmaz, hogy az élettársi kapcsolat olyan személyek között áll fenn „*akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata*”.²⁴ A rendelkezés helytálló értelmezése szerint a fennálló házasság, a bejegyzett élettársi kapcsolat vagy fennálló másik élettársi kapcsolat akkor lehet csak akadálya a de facto élettársi kapcsolatnak, ha a fél a házastársával, bejegyzett élettársával vagy másik élettársal életközösségben él. Két életközösség fennállása ugyanis kizárt.²⁵ A Kúria joggyakorlatában gyakran vizsgálat tárgyává kerültek olyan esetek, amelyekben az élettárs kettős (vagy akár többes) életet élt, így a bírói gyakorlatban fokozatosan tisztázódott az, hogy párhuzamos életközösségek nem nyerhetnek jogi védelmet. Ezt erősítette az egyik legfrissebb döntésében is a legfőbb ítélkező testület. Az ügy tényállása szerint az élettárs özvegyi nyugdíj megállapítása iránt terjesztett előkeresetet az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság Nyugdíjfolyósító Igazgatóságánál. A hatóság kérelmét elutasította arra való hivatkozással, hogy az elsőfokon eljáró társadalombiztosítási szerv

összeolvad a házassági életközösséggel, kiterjesztve rá a az 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) hatályát. Az irányelvet később hatályon kívül helyezték, ugyanakkor a benne megfogalmazott elvi jelentőségű tételek fennmaradtak a joggyakorlatban. - BAJORY Pál: Házassági vagyoni jogi kérdések a Legfelsőbb Bíróság gyakorlatában. *Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica*, 1993/2-4. 7.o.

Kiemelendő azonban, hogy ezen elvi tétel nem volt alkalmazható fordított helyzetben, azaz a házasság megszűnését követő élettársi kapcsolatra nem voltak alkalmazhatóak a Csjt.-beli vagyoni jogi szabályok.

²⁴ Ptk. 6:514. §

²⁵ Az életközösség ismérveit a jogszabály nem határozza meg, ennek az értelmezése teljes egészében a joggyakorlatból vezethető le. Az életközösség „lélektani, erkölcsi és vagyoni összetevőkből áll, amibe általában véve beletartozik a közös háztartás, a közös gazdálkodás és a bensőséges, emocionális alapú viszony az érintettek között” – lásd részletesebben: KÖRÖS András (szerk.): *A családjog kézikönyve*, HVG-ORAC, Budapest, 1995, 125.-127.o.

megállapította, az elhunyt élettársnak volt fennálló házassága és házastársával azonos lakcímen megszakítás nélkül, folyamatosan, együtt éltek, ami kizárta az élettársi kapcsolat fennállásának lehetőségét. A perré alakult jogvitában tehát az elsődlegesen tisztázandó kérdés a felek között fennálló élettársi kapcsolat volt. A per során bizonyítást nyert, hogy az elhunyt élettárs és házastársa között valóban fennállt a házasság, ugyanakkor a házassági életközösség már nem. Az elhunyt fél ugyanis a felperes élettárssal élt együtt a felperes tulajdonát képező ingatlanban, onnan járt dolgozni, közösen szerveztek programokat és kapcsolatukat a külvilág felé is felvállalták. A Kúria ítéletében rögzíti, hogy azok a körülmények, miszerint az elhunyt fél anyagilag támogatta volt családját és nem zárkózott el a kapcsolattartás lehetőségétől, a korábbi családja felé tanúsított megbecsülését igazolják, de nem zárják ki a felperes élettárssal fennálló érzelmi közösség létét. Az élettársi kapcsolat létét ugyanis a fennálló házassági életközösség zárja ki, ami azonban az érintettek között bizonyíthatóan nem állt fenn.²⁶

Az utolsó kizáró körülmény a de facto élettársi kapcsolat definíciójában a fennálló rokonság, az egyenesági vagy testvéri rokoni kapcsolat. A Ptk. napjainkban sem határozza meg a rokonság fogalmát, csupán az egyenesági és oldalági rokonság körét rögzíti. Egyenesági rokonok azok, ahol egyik személy a másiktól származik, míg oldalági a rokonság azon felek között, akik közös felmenővel rendelkeznek. E személyek közötti bármelyféle párkapcsolat tilalma elsősorban erkölcsi és biológiai okokból indokolt²⁷, emellett az ilyen személyek között fennálló szexuális kapcsolat büntetőjogi szempontból is tilalmazott.²⁸

²⁶ EBH 2018.M.8.

²⁷ BARZÓ i.m. 77-78.o.

²⁸ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 199. §

Dr. Szűcs Brigitta¹

A leggyakoribb ügyvédi műhibák és elkerülésük lehetősége - Szemelvények a MÜBSE szakmai anyagaiból

A MÜBSE az ügyvédi műhibákat elemezte és műhiba típusonként egy-egy - a MÜBSE honlapján elérhető

(<https://mubse.hu/Mubse/Szakmaianyagok.aspx>) - szakmai anyagban részletesen bemutatja, melyek azok a hibázási lehetőségek, amelyek nagyobb számban fordulnak elő a MÜBSE gyakorlatában, és az ügyvéd kártérítési felelősségének bekövetkeztét eredményezhetik, továbbá ismereteket ad a hibák elkerüléséhez. Ezen szakmai anyagok alapul vételével készült az alábbi összeállítás.

Az elkészült szakmai anyagokat a MÜBSE folyamatosan aktualizálja, a jogszabályi változások és a bírói gyakorlat integrálásával.

A hosszabb lélegzetű, jogszabályi hivatkozásokkal és a vonatkozó bírói gyakorlat részletes ismertetésével ellátott szakmai anyagokból a következőkben közlünk figyelemfelhívó szemelvényeket azzal, hogy alapos ismeretek csak a szakmai anyagok teljes szövegeinek áttanulmányozásával szerezhetők meg.

Jelen összeállítás nem értelmezhető úgy, hogy az abban foglaltak betartása elégséges az ügyvédi műhiba elkerüléséhez. Nagyon fontos ezért, hogy a kollégák továbbra is figyeljék és alkalmazzák eljárásuk során az aktuális jogszabályi rendelkezéseket, bírói gyakorlatot és az ügyvédi kamarai szabályzatokat.

I. Végintézkedések (írásbeli magánvégrendelet, öröklési szerződés) készítése során felmerülő ügyvédi műhibák

Ezen műhibák körében a legmagasabb arányú a kárkifizetések száma. Ennek oka az, hogy egyrészt

mind a régi-, mind az új Ptk. számos alaki érvényességi követelményt támaszt a végintézkedésekkel szemben, másrészt az új Ptk. törvényi szintre emelte a korábban kialakult bírósági gyakorlatot, mely szerint a favor testamenti elve csak alakilag érvényes végintézkedések esetében vehető figyelembe.

Főbb műhibák a végintézkedések körében:

1. Az okirat több különálló lapból áll, de az első lapon - vagy a további lapon - sorszámozás nem szerepel

A jogalkotó, és a bírósági gyakorlat szerint garanciális funkciója van a sorszámozási követelménynek, mivel ennek hiányában lehetőség lenne az okiratból egyes lapokat eltávolítani, kicserélni, meghamisítva ezzel az örökhagyó akaratát.

A folyamatos sorszámozás, mint követelmény az okirat első lapjára is vonatkozik.

A különálló lapokból álló, összetűzött vagy összefűzött okirat az érvényesség szempontjából nem azonos az egyetlen – összehajtott – lapon készült végrendelettel, tehát, több különálló lapból álló okiratnak minősül.

Ha utóbb kerül elő olyan okirati példány, amelyen a sorszámozás szerepel, úgy bizonyítási eljárás keretében szakértő feladata annak megállapítása, hogy az oldalszámok a többi szövegrésszel egyidejűleg, vagy utólag kerültek az okiraatra.

Több, különálló lapból álló végrendelet egyes lapjai önálló írásbeli magánvégrendeletnek is minősülhetnek, ha ezeken a lapokon tett végintézkedés jellegénél fogva önállóan is megtehető, a többi lapon tett végintézkedéssel nincs tartalmilag megbonthatatlan összefüggésben, és mindenben megfelel a törvényben szabályozott alaki érvényességi követelményeknek.

2. Az okirat készítésének ideje nem tűnik ki az okiratból

Az új Ptk. értelmében már nem érvényességi feltétele az öröklési szerződésnek és az írásbeli magánvégrendeletnek, hogy az okirat keltének helyét is tartalmazza, csak az okirat készítésének idejét kell feltüntetni.

¹ MÜBSE kárrendezési bizottságának tagja

A keltezés idejének téves megjelölése egymagában a végintézkedés érvénytelenségét nem vonja maga után, hanem a valóságos adatok bizonyításának az útját nyitja meg.

Az okirat készítésének ideje feltüntetésénél a keltezés napját is tartalmaznia kell az okiratnak, nem elegendő az évszám és hónap megjelölése.

A keltezés idejének határozott napra kell vonatkoznia, ezért időtartamra való utalás nem fogadható el.

3. Két, vagy több személy tesz ugyanabban az okiratban végrendelkezést

A 2014. március 15. napját megelőzően hatályban volt szabályozás szerint (régii Ptk.) két, vagy több személy érvényesen nem tehetett ugyanabban az okiratban végrendelkezést, azonban a házastársak, mint örökhagyók által ugyanabba az okiratba foglalt öröklési szerződés emiatt nem minősült érvénytelennek. A kivétel tehát csak a házastársakra vonatkozott, és csak öröklési szerződés esetére, melyben a házastársak örökhagyóként szerepeltek. Közös írásbeli végrendeletet tehát a házastársak sem tehetek, öröklési szerződést is csak örökhagyói minőségben köthettek közös okiratba foglaltnak.

A 2014. március 15. napján hatályba lépett új Ptk. némileg változtatott az addigi szabályozáson, nevezetesen:

- Házastársak, mint örökhagyók csak az életközösség fennállása alatt köthetnek érvényesen ugyanabba az okiratba foglalt öröklési szerződést, továbbá

- házastársaknak az életközösség fennállása alatt készített, ugyanabba az okiratba foglalt írásbeli végrendelete is érvényes az új Ptk. 7:23.§ (2) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén.

4. Az okiratot tanúk nem írták alá, azon csak ügyvédi ellenjegyzés szerepel

Más által írt (allográf) írásbeli magánvégrendeletnél (kivéve a közjegyzőnél személyesen letétbe helyezett végintézkedést) és öröklési szerződésnél minden esetben szükséges tanúk alkalmazása.

Az okirat ügyvédi ellenjegyzéssel való ellátása a végrendelet tanúkenti aláírását nem pótolja. Annak azonban nincs akadálya, hogy a végrendeletet szerkesztő ügyvéd az okiratot külön, tanúként is aláírja. Lényeges érvényességi kellék ilyenkor, hogy magából az okiratról kitűnjék a végrendeletet tanúként aláíró személy - az ügyvéd - ebbéli minősége.

5. Az okiraton szereplő aláírás nem megfelelő

Korábban a bírósági gyakorlat nem volt egységes az aláírás mikéntje vonatkozásában. Egyes bíróságok a teljes név kiírását megkivánták, vagy például azt, hogy olvasható legyen a tanú aláírása. A Kúria több jogegységi határozatot is hozott a témában, a jelenleg hatályos a 2/2016. számú PJE határozat, a végrendelet tanújának aláírásáról és személyének megállapításáról. Ennek alapelve: A végrendeleti tanú aláírása megfelel az aláírással szemben támasztott követelményeknek, ha a tanú a rá jellemző, általa kialakított egyedi írásformát és írásképet tükröző módon írja alá az okiratot. Ha a tanú személye az okiratról nem állapítható meg, a bíróság erre vonatkozóan bizonyítást folytathat le.

A más által írt írásbeli magánvégrendelet és az öröklési szerződés érvényességéhez az is szükséges, hogy az okiratot a tanúk e minőségük feltüntetésével írják alá. A bírói gyakorlat elegendőnek tartja az előttünk szó alkalmazását is (vagy: előttünk, mint tanúk előtt), mert ebből az aláírással kapcsolatos megjegyzésből kitűnik az aláírók tanúi minősége.

6. Az okirat több lapból áll, de a felek és/vagy a tanúk csak az utolsó oldalt írták alá

Az új Ptk. - szemben a korábbi Ptk-val - nem követeli meg azt, hogy a több különálló lapból álló, saját kezűleg írt írásbeli magánvégrendelet minden lapját aláírja az örökhagyó, elegendő az utolsó lapot aláírnia.

Ha az okirat minden lapjára szükséges aláírás, úgy nem elégséges az utolsó lapot aláírni, az előző lapokat pedig kézjeggyel ellátni!

Az okirat alaki hiányossága önmagában az egyes lapok utólagos aláírásával nem pótolható.

Az örökható aláírásának csak az a névírás tekinthető, amely a végrendelet szövegétől elkülönül. Az okirat aláírása tekintetében a jogszabály arra vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést, hogy az aláírásnak egy lapon belül hol kell elhelyezkednie, de az aláírásnak feltétele, hogy az a végrendelet szövegétől elkülönüljön, ezért a végrendelet szövegében lévő örökhatói név nem tekinthető a végrendelet aláírásának.

7. Az örökható és a tanúk nem együttesen voltak jelen az okirat aláírásánál

A tanúk együttes jelenlétének jogpolitikai indoka az, hogy a tanúk az örökható személyazonosságát, valamint aláírásának hitelességét igazolni tudják.

A két tanú együttes jelenléte nem csak abban az esetben feltétele az írásbeli magánvégrendelet érvényességének, amennyiben a végrendeletet az örökható a tanúk előtt írja alá, hanem abban az esetben is, ha a végrendeletet már korábban aláírta, de a tanúk együttes jelenlétében ismeri el sajátjának a végrendeleten lévő aláírást. Mindkét esetben a tanúk által történt aláírásnál az örökhatónak is jelen kell lennie.

A bíróság az összefüggést egy jogesetben logikailag visszafordította, hiszen abból a követelményből, hogy az örökhatói aláírás elismerésénél a két tanúnak együttesen kell jelen lenni, nem következik szükségszerűen, hogy a két tanú fentieket igazoló aláírásakor jelen kell lennie az örökhatónak, mert ilyen követelményt a jogszabály nem támaszt.

Az együttes jelenlétnek az okirathoz nem kell kitűnnie.

Érvénytelen az a más által írt írásbeli magánvégrendelet, vagy öröklési szerződés, amelyet a tanúk úgy írnak alá, hogy azt az örökható még nem írta alá. Úgyszintén érvénytelen az okirat, melynek aláírásakor a két tanú nem volt együtt jelen.

8. Az okiratot (írásbeli magánvégrendeletet) aláíró tanú, vagy más közreműködő, ill. ezek hozzátartozója javára szóló juttatás érvénytelensége

A rendelkezés jogpolitikai indoka az örökható befolyásolásának kiküszöbölése.

A korábbi Ptk. nem határozta meg a közreműködő fogalmát, azt a bírósági gyakorlat alakította ki. A korábbi bírósági gyakorlat szerint, a végrendelet készítésénél közreműködő személynek minősül, aki a végrendelet megfogalmazásában, és ezáltal tartalmának kialakításában részt vett, de közreműködő személynek minősül az is, aki a végrendelet szerkesztésében, leírásában vesz részt, függetlenül attól, hogy a végrendelet tartalma kialakításában volt-e szerepe.

Közreműködőnek minősül a végrendeleti juttatásban részesített személy, ha ő bízza meg az ügyvédet a végrendelet elkészítésével, fedezi az ügyvéd költségét, s ő közvetíti a végrendelet tartalmát is. Nem közreműködő az örökös, ha csak megbízást ad az ügyvédnek a végrendelet tételére, vagy ha csak jelen van a végrendelet készítésénél, de a tartalmába nem szól bele.

Az új Ptk. már definiálja a közreműködő fogalmát, lényegében a korábban kialakult bírósági gyakorlattal egyező módon.

A tanúk és más közreműködők, valamint ezek hozzátartozója javára szóló juttatás nem érvénytelen, ha az örökható a végintézkedésének e személyek javára juttatást rendelő részét saját kezűleg írta és aláírta. Ha nem írja külön kézzel, vagy az aláírása csupán egyszer, a végrendelet végén szerepel, úgy az említett törvényi feltétel hiányában a juttatás érvénytelen, ez azonban a végrendelet egyéb rendelkezéseinek érvényességét nem érinti. Ha a végrendeleti juttatás a tanú vagy hozzátartozója javára szól, az érvényes az előzőekben írt feltétel megléte esetén, illetve - ennek hiányában - akkor is, ha az érintett tanún kívül további két tanú is közreműködött.

A végrendelettől eltérően az öröklési szerződés kétoldalú megállapodás, a felek együttműködésre kötelesek a szerződés tartalmának meghatározása során, így a közreműködés, mint érvénytelenségi ok szóba sem jöhet a szerződéses örökös részéről.

9. Az elnevezése szerint eltartási/életjáradéki szerződés tartalma szerint öröklési szerződésnek minősült, az okirat azonban nem tartalmazza az öröklési szerződésre előírt alaki követelményeket.

Az öröklési szerződés az életjáradéki/tartási szerződéstől abban különbözik, hogy utóbbi esetén az eltartó részére a vagyontárgy a szerződés alapján nyomban - vagy valamely későbbi időpontban, de mindenképpen az örökhagyó halála előtt - az eltartó tulajdonába kerül, míg öröklési szerződés esetén a tulajdonjog átszállása csak az örökhagyó halálakor történik meg.

Ha az elnevezése szerint eltartási/életjáradéki szerződés tárgyát képező dolog a szerződésben foglaltak szerint az örökhagyó halálakor száll át az eltartóra, úgy a megállapodás elnevezésétől függetlenül öröklési szerződésnek minősül, és ezért az öröklési szerződésre irányadó alaki követelményeknek kell megfelelnie.

II. Határidő elmulasztásában megnyilvánuló ügyvédi műhibák

Ebbe a csoportba tartoznak azok esetek, amikor az ügyvéd a megbízás teljesítése során valamely, jogszabályban megállapított határidőt mulaszt. Ilyennek minősül:

- A keresetindításra nyitva álló határidő elmulasztása, például a munkaviszony megszüntetésével kapcsolatos perben, vagy a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata iránti, illetőleg büntetőeljárást követően a Magyar Állammal szembeni kártalanítási kereset megindítására irányuló perben.

- Jogorvoslati határidő elmulasztása. Tipikusan a fellebbezési határidő, valamint a felülvizsgálati kérelem előterjesztésére nyitva álló határidő elmulasztása tartozik ebbe a körbe.

- Elévülési határidő elmulasztása, amely vagy a Ptk. szerinti általános elévülési idő, vagy az adott jogviszonyra irányadó valamely speciális elévülési idő elmulasztásában nyilvánul meg.

Ezeknek a mulasztásoknak a közös jellemzője az, hogy az eljáró ügyvéd a határidő figyelmen

kívül hagyásával elzárja ügyfelét a további bírósági (vagy hatósági) igényérvényesítés lehetőségétől.

A témában kialakult bírósági gyakorlatot vizsgálva elmondhatjuk, hogy korábban nem volt egyetemes az egyes bíróságok gyakorlata a határidő mulasztás jogkövetkezményeinek, az okozott kár mibenlétének a megítélése vonatkozásában. Korábban a bírósági gyakorlat inkább azt tükrözte, hogy az ügyvéddel szembeni kártérítési perben meg kell vizsgálni és el kell bírálni a kártérítési per alapjául szolgáló perben (az ún. árnyékperben, vagyis abban a perben, amelyben az ügyvéd határidőt mulasztott) előterjesztett kereseti kérelmet, mert csak ezt követően lesz a bíróság abban a helyzetben, hogy az ügyvéddel szembeni kártérítési igény megalapozottságáról döntsön. Itt a bíróságok a hatáskör kérdésében sem látták akadályát annak, hogy az ügyvéddel szembeni polgári peres eljárás során pl. a munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozó kereseti kérelem kerüljön quasi elbírálásra abból a célból, hogy az ügyvéd elleni polgári perben ezen bizonyítási eljárást követően az ügyvéd felelősségének kérdésében a bíróság dönthessen.

Ugyanakkor a jelenlegi bírósági gyakorlat már azt tükrözi, hogy:

- a bíróság az ügyvéddel szembeni kártérítési perben nem vizsgálhatja felül, hogy mi történt volna abban az esetben, ha a keresetindításra (fellebbezésre, stb.) határidőben sor került volna.

- Az ügyvéddel szemben indított kártérítési keresetet elbíráló bíróság hatáskör hiánya miatt sem bírálhatja el az árnyékper, ha az egyébként nem tartozna a hatáskörébe (pl. munkaügyi kereset, vagy közigazgatási határozat felülvizsgálata iránti perek).

- Mivel az árnyékper elbírálására nem jogosult az ügyvéddel szembeni kártérítési igényt elbíráló bíróság, ezért nem is állapítható az meg, hogy az ügyvéd azon összeggel megegyező összegű kárt okozott, mint amely összeg az árnyékper tárgyát képezte.

- A jelenlegi bírói gyakorlat nem vagyoni kár (az új Ptk. hatálya alatt: sérelemdíj) megítélését tartja elfogadhatónak az ügyvéddel szemben, mert az ügyvédi mulasztás folytán az ügyfél elesett az Alaptörvényben biztosított jogorvoslati jogától,

illetve keresetindítási határidő elmulasztása esetén a bírói úthoz való jogától.

III. Cégeljárás során felmerülő ügyvédi műhibák

A cégeljárás során felmerülő ügyvédi műhibák zömében a cég bejegyzésére, vagy változás bejegyzésére irányuló kérelem elutasítása, illetőleg a kérelem benyújtásának elmaradása miatt következnek be. Jellemzőjük, hogy a mulasztással okozott kár összege nem korlátozódik a cégeljárás közvetlen költségeire (pl. eljárási illeték, közzételti díj). A társaságnál, illetőleg az alapítóknál, tagoknál egyéb, járulékos károk is felmerülhetnek, melyek nagysága számottevő lehet. Így pl.:

- A cég bejegyzésének elmaradása miatt jogosulatlan Áfa visszaigénylés merülhet fel a cég részéről.
- Úgyszintén jogtalanná teheti az Áfa visszaigénylést, ha az ügyvéd helytelenül jelöli meg a cégbejegyzési nyomtatványon az Áfa fizetési módját.
- Jogszabályban előírt egyes adatok jogvesztő határidő alatti bejelentésének elmulasztása (pl. kültag halála miatt új tag bejelentése jogvesztő határidőn belül) a társaság megszüntetését eredményezi.
- A beltág tagsági jogviszonya megszűnésére irányuló cégbírói bejelentés elmaradása azt eredményezheti, hogy a korábbi beltág kénytelen megfizetni a tagsági jogviszonya tervezett megszűnését követően felmerülő társasági tartozásokat.

IV. Adásvételi szerződés készítése során felmerülő műhibák

Az adásvételi szerződések szerkesztése körében felmerülő ügyvédi műhibák rendkívül sokfélék. Figyelemmel arra is, hogy az adásvétel talán a legelterjedtebb jogügylet, a hibázási lehetőség is sokféle. Az elmúlt évek tapasztalata alapján elmondható, hogy visszaszorulóban van a hamis okmányok, okiratok felhasználásával elkövetett cselekmények száma. Ugyanakkor, a jelzálogjoggal ter-

helt ingatlanok kapcsán megnövekedett a tehermentesítés elmaradása miatti kárigények száma. Ezekben az esetekben a legtöbb probléma abból adódik, hogy az eladó a számára átadott vételárból nem tehermentesíti az ingatlant, így a vevő nem szerez tehermentes tulajdonjogot. Az okiratot szerkesztő és ellenjegyző ügyvéd felelőssége ebben a körben azon az alapon állhat fenn, hogy nem teremtette meg a biztosítékát a tehermentesítés megtörténtének (pl. a vételár ügyvédi letétbe helyezése, vagy a felek közös tehermentesítése, illetőleg a vételárnak a zálogjogosult által megjelölt projekt-számlára történő átutalása útján).

Az adásvételi szerződések készítése körében felmerülő ügyvédi műhibák lehetnek pl.:

- Eladói meghatalmazással kapcsolatos hibák (hamis meghatalmazás felhasználása, vagy alaki-tartalmi hibában szenvedő meghatalmazás elfogadása).
- A vevő tulajdonszerzése jogszabályba ütközik (pl. földforgalmi tv. hatálya alá tartozó ingatlanok esetében).
- Az eladóként eljáró személy nem az ingatlan valódi tulajdonosa.
- Elidegenítési tilalomba ütköző szerződés készítése.
- Terhelt ingatlan tehermentesítésének elmaradása.
- Hatósági jóváhagyás megszerzésének elmulasztása jóváhagyáshoz kötött jogügyletek esetében (pl. kiskorúak, gondokolt személyek szerződési korlátai).
- Elővásárlási joggal kapcsolatosan előforduló hibák.
- Foglalóval kapcsolatban felmerült ügyvédi hibák.
- A tulajdonjog bejegyzését a szerződés hibája, hiányossága miatt a Földhivatal elutasítja és közben teher kerül az ingatlanra.
- CSOK-kal kapcsolatos hibázások (vételár 10%-ánál több kerül készpénzben kifizetésre az eladó részére, ezért a hitelintézet megtagadja a támogatás folyósítását).
- A vevő tulajdonjoga a szerződés, vagy a kérelem hibája, hiányossága miatt nem kerül bejegyzésre.

V. Bírság kiszabását eredményező ügyvédi eljárás, különös figyelemmel a közbeszerzések körében tanúsított ügyvédi műhibákra

Ezen esetekben az ügyvéd késedelmes eljárásával/mulasztásával (pl. adásvételi szerződés határidőn túli benyújtása a Földhivatalhoz), vagy a közbeszerzési eljárás szabálytalan lefolytatásával okozati összefüggésben kerül sor bírság kiszabására az ügyféllel szemben.

VI. Illeték, és adóügyekkel kapcsolatos ügyvédi műhibák

Ebbe a körbe tartozó ügyvédi műhibák alapvetően az alábbi két kötelezettség valamelyikének megszegése folytán következnek be:

- Egyrészt, az okiratszerkesztés során eljáró ügyvédnek tájékoztatnia kell a feleket a jogügyletre irányadó adó-, és illetékszabályokról. A tájékoztatási kötelezettség magában foglalja a lehetséges illeték-kedvezmény, vagy illetékmentesség igénybevételének lehetőségéről, és az igénybevétel feltételeiről szóló tájékoztatást is. A teljes körű tájékoztatás elmulasztása megalapozhatja az eljáró ügyvéd felelősségét.
- Másrészt, az ügyvédnek gondoskodnia kell arról, hogy megfelelő időben és formában az illeték kiszabására jogosult hatóság tudomására jusson a vevőt megillető illetékkedvezmény, vagy illetékmentesség, és az igénybevételhez szükséges jognyilatkozatot határidőben meg kell tennie, és a szükséges dokumentumokat benyújtania. Amennyiben ebben a körben mulasztást követ el, úgy szintén felmerülhet felelőssége.

A MÜBSE gyakorlatában visszatérően fordulnak elő ingatlanforgalmazói illetékkedvezményrel, cserét pótló vétellel, avagy beépítetlen telek 4 éven belül történő beépítéséhez kapcsolódó illetékmentességgel kapcsolatos ügyvédi műhibák. Utóbbi körében említést érdemel az az eset, amikor az adóhatóság azért utasította el a 4 éven belüli beépítéshez kapcsolódó illetékmentességi kérelmet,

mert a telek megvásárlását követően a vevők az ingatlant a gyermeküknek ajándékozták, és a használatba vétel tudomásulvételéről szóló hatósági bizonyítvány már a megajándékozott nevére került kiadásra.

VII. Az ügyvédi letétkezeléssel összefüggésben bekövetkezett ügyvédi műhibák és letétkezelés kapcsán tanúsított egyéb – ügyvédi műhibának nem tekinthető, szándékos - jogellenes ügyvédi tevékenységek

Az esetek nagy részében a kárigény alapját itt az képezi, hogy a letétet kezelő ügyvéd anélkül szolgáltatja ki a letét tárgyát, hogy annak feltétele bekövetkezett volna. Ezen - általában gondatlanságból elkövetett - esetek jellemzője, hogy az ügyvéd nem tanúsít kellő körültekintést a letét kiszolgáltatása során.

Vannak olyan esetek is, amikor az ügyvéd azért nem tudja visszaszolgáltatni a letétet, mert az - az ügyvéd hivatkozása szerint - valamilyen külső ok miatt kikerül a rendelkezése alól (pl. ellopják azt). Viszonylag kevés az emiatt bejelentett kárigények száma.

Több olyan eset is előfordult a MÜBSE kárrendezési gyakorlatában, amikor a letéti szerződés csak megnevezésében minősül annak, valójában kölcsön-, vagy befektetési céllal kerül átadásra pénzösszeg az ügyvéd számára. Nyomatékosan hangsúlyozzuk, hogy a pénzügyi szolgáltatás és a befektetési szolgáltatás felügyeleti (MNB) engedélyköteles tevékenységek, ezeket ügyvéd nem végezheti.

Végül, a letéti szerződések közreműködésében részt vevő ügyvédek ellen indult kárügyekben viszonylag jelentős arányú a büntetőjogi felelősséget is érintő kárigények bejelentése. Ennek oka, hogy az ügyvéd a nála letétbe helyezett összeggel sajátjaként rendelkezik, azzal nem számol el ügyfele felé, a letéti összeget nem szolgáltatja ki a kedvezményezett részére, és azzal a letévő felé sem számol el. Nagyrészt bűncselekménynek minősülő, szándékos ügyvédi magatartások tartoznak ebbe a körbe, melynek kapcsán büntetőeljárás van, - vagy volt folyamatban az érintett ügyvéddel szemben.

Hangsúlyozzuk, hogy a MÜBSE a kizárt kockázatok között kezeli, és nem áll helyt abban az esetben, ha a panaszolt ügyvéd bűncselekmény elkövetésével okoz kárt az ügyfelének.

VIII. Jogi képviselő ellátása körében elkövetett ügyvédi műhibák

Főként a peres eljárásban történő képviselő ellátásával kapcsolatos kárigények tartoznak ebbe a körbe, pl.:

- az ügyvéd nem jelent meg a tárgyaláson,
- nem tette meg a perben a szükséges jognyilatkozatokat, nem csatolta a szükséges iratokat, vagy
- bizonyítási indítványt nem terjesztett elő.

A fent említetteken túlmenően ide sorolhatók azok az esetek is, amikor az adott per során az ügyfélre nézve kedvezőtlen ítélet születik, és utóbb azt kifogásolja, hogy az ügyvédnek fel kellett volna hívnia a figyelmet arra, miszerint a pereskedésnek nincs értelme, mivel az csakis eredménytelen lehet. Ilyen esetekben a károsult kárként az elvesztett perrel kapcsolatos költségeit és az ügyvédi munkadíjat jelöli meg.

A megbízás nem teljesítése miatt - szűk értelemben véve itt a nemteljesítés fogalmát - benyújtott kárigények közé azokat soroljuk, amelyek arra hivatkozással kerülnek előterjesztésre, miszerint az ügyvéd a megbízás ellenére nem járt el az adott ügyben. Kárigényként általában a kifizetett ügyvédi munkadíj kerül megjelölésre.

Példák:

- A jogerős ítéletről az ügyvéd nem tájékoztatja a megbízót, így a megbízó a marasztaló ítélet alapján nem tud önként teljesíteni, a végrehajtás elrendelése miatt plusz költségei merülnek fel,
- A képviselő ügyvéd a költségmentesség kérelmezésének lehetőségéről nem ad tájékoztatást.

IX. Kölcsönügyletek körében elkövetett ügyvédi műhibák

Három alapvető csoportot különböztethetünk meg itt:

a.) A kölcsön biztosítékaul szolgáló ingatlan tulajdonjogi helyzetéről, tehermentességéről nem győződik meg az ügyvéd. Ezekben az esetekben utóbb általában az derül ki, hogy a biztosítékot nyújtó személy nem tulajdonosa az ingatlannak, illetőleg a biztosítékul szolgáló ingatlanon már teher van (pl. jelzálogjog) és a jogosult az újabb teher bejegyzéséhez nem járul hozzá.

b.) A kölcsön visszafizetésének biztosítékaul szolgáló jog (pl. jelzálogjog) valamilyen ok miatt nem került bejegyzésre az ingatlannyilvántartásba (pl. az ügyvéd elfelejti azt benyújtani). Az ügyvéddel szembeni kárigény alapját itt általában az képezi, hogy az adós a kölcsön összegét nem fizeti meg, ugyanakkor a kölcsönadó a biztosíték tárgyából sem tudja követelését kiegyenlíteni, mert azt a kötelezett addigra elidegeníti, vagy megterheli.

c.) A kölcsönt az adós nem fizeti vissza. Meggyőződésünk szerint önmagában az a tény, hogy a kölcsön összege nem kerül visszafizetésre a kölcsönvevő által, nem eredményezheti az ügyvéd felelősségét. Más elbírálás alá eshet azonban az ügyvéd tevékenysége, ha a kölcsönszerződés készítésekor nem tájékoztatja a kölcsönadót arról, hogy a visszafizetés biztosítása érdekében tanácsos lenne biztosítékot kikötni, továbbá arról, hogy a Ptk. alapján milyen biztosítékok alkalmazhatók. Annak ellenére fennállhat ilyen esetekben az ügyvéd felelőssége, hogy tulajdonképpen itt nem arról van szó, hogy a kölcsönszerződés szenved valamilyen hibában, hanem ezen esetekben az ügyvéd felelősségét a tájékoztatási kötelezettség elmulasztása és ily módon a gondossági kötelelem megsértése alapozhatja meg.

A teljesség érdekében utalunk arra is, hogy a bírósági gyakorlat megállapíthatónak tartja az ügyvéd felelősségét abban az esetben is, ha maga a kölcsönszerződés ugyan nem hibás, ám a kölcsön

nem kerül visszafizetésre, és bizonyítást nyer az, hogy az ügyvéd a kölcsönadóval valamilyen módon összejátszott. Itt az ügyvéddel és a kölcsöna-

dóval szemben általában büntetőbírószági ítélet meghozatalára is sor kerül.

A Pénzügyi Békéltető Testület felépítése és tevékenysége³

I. Bevezető

Gyorsaság, hatékonyság, békesség és költségkímélés. Ezen fogalmak közé ékelődik a peres eljárások hosszadalmas lefolyásának elkerülése, valamint a felek *win-win*⁴ pozíciója. Ezeknek a definícióknak a keretét maga az Alternatív Vitarendezés (a továbbiakban: AVR) adja.

Mindenki számára érdekes lehet azon megoldások számbavétele és elemzése, amely lehetőséget ad az állampolgároknak arra, hogy a hosszadalmas és rengeteg stresszel járó peres eljárások helyett, nyugodtabb és gyorsabb eljárási formát válasszanak. Erre kiváló lehetőséget ad az AVR. Fontos, hogy ezzel az új keletű intézménnyel már a joghallgatók is megismerkedjenek. Ezt a célt szolgálta a 2017. március hó 17. napján megtartott ELSA-BKIK első Országos Alternatív Vitarendezési Verseny, amelyen dr. Pellei Fruzsina (jelen cikk társszerzője) is indult.

A versenyzőknek leginkább arra kellett figyelniük, hogy a meggyőzés és a legyőzés határmezsgyéjén mozogva érvrendszerüket a meggyőző érvekre fektessék.

A dobogós versenyzők kiemelkedő szakmai gyakornoki helyek közül választhattak, így Pellei Fruzsina a Pénzügyi Békéltető Testületet választotta, ezzel útjára indítva az AVR kutatási téma kezdő lépéseit.

¹ tanszékvezető egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Államtudományi Intézet, Pénzügyi Jogi Tanszék

² joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

³ Jelen tanulmány az EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-17-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

⁴ Győztes-győztes

A Testületnél a szerző joghallgatóként egy hónapot töltött el, mindezen idő alatt mély betekintést nyert a pénzügyi szektor területén végzett békéltetés világába. Számtalan meghallgatáson vett részt, ahol mind a pénzügyi szolgáltatók, mind a fogyasztók érvrendszerét meghallgathatta.

Kutatási területe magasabb szintre emelése érdekében Pellei Fruzsina megpályázta az Emberi Erőforrások Minisztériumának Új Nemzeti Kiválósági Programját, amelyet 2017 augusztusában elnyert. A Program kiváló lehetőséget adott a szerző számára azzal, hogy támogatásával országos szintűre tudta növelni kutatása határvonalait.

A kutatásban témavezető, mentora Dr. Erdős Éva⁵ a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (a továbbiakban: MKIK) mellett működő állandó választottbíróóság listás, aktív választott bírója. Az MKIK mellett működő állandó Választottbíróóságot az első alternatív vitarendezési fórumként tartjuk számon egészen a szocializmus óta. Ezen túl a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Pénzügyi Jogi Tanszékének vezetője. Kiváló szakmaisággal tudott segítséget nyújtani egy olyan témájú kutatáshoz, amely nem csupán a jog keretei közé illeszkedik, hanem széleskörű pénzügyi és gazdasági ismereteket követel meg.

II. Miért van szükség pénzügyi fogyasztóvédelemre?

A globális pénzügyi válságnak „köszönhetően” felszínre kerültek bizonyos problémák. Ezen rendellenességek rendszerszinten ugyan léteztek, de a válság hatására még nyilvánvalóbbá és érezhetőbbé váltak. Szükségessé vált a szabályozásuk. USA-ban 2007-ben kezdődő válság Európát 2008 őszén vette hatalma alá. A hazai bankrendszer sem kerülhette el, hiszen hitelintézeteink nagy része külföldi, nyugat-európai bankok tulajdonában van, és a hitelezési tevékenység is a külföldi forrásokra támaszkodott. Így értelemszerűen a külföldi bankok likviditáshiánya veszélyeztette a hazai leány-

⁵ Intézeti tanszékvezető, egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam – és Jogtudományi Kar

bankjainak finanszírozását.⁶ Problémákra nem csupán közgazdaságilag, de jogi szinten is reagálni kellett. A hazai bankrendszer felügyeleti tevékenységének szigorítása mellett, védelmet kellett nyújtani az adósoknak és fogyasztóknak, akik már egyre inkább kiszolgáltatottabb helyzetbe kerültek.

II.1. Pénzügyi fogyasztóvédelem fogalomrendszere

Korunk társadalmára igencsak jellemző a termelés mellett a fogyasztás. Ez számos problémára adhat okot. A piacon a fogyasztók többsége egy kiszolgáltatott helyzetbe kerül a piacon fellelhető professzionális szereplőkkel szemben. Ezen problémák forrása fellelhető egyrészt a kereskedők által manipulált keresletben, másrészt az általuk birtokolt információs többségben, mely alatt érthető a termékekre, szolgáltatásokra vonatkozó információk, az e körben fellelhető jogszabályok, gazdasági ismeretek, amelyekkel a fogyasztók nem minden esetben rendelkeznek. Tehát nem beszélünk másról, mint az információs aszimmetriáról, amely egyre inkább a felek közé férkőzik.⁷

Az egyensúlytalan helyzet kialakulására okot adó körülmény feltárása után, fontos annak meghatározása, hogy mégis ki minősül fogyasztónak?

Az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959. évi Ptk.) megfogalmazásában fogyasztónak a gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül eső célból szerződést kötő személy minősült. A korábbi *hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvényünk* rendelkezése szerint fogyasztó az a természetes személy volt, aki önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében járt el. A kettő között megfigyelhető releváns különbség, hogy az 1959. évi Ptk. nem korlátozta a fogyasztó fogalmát a

természetes személyekre.⁸ A *Kúria 2/2011. (XII. 12.) PK véleményében* rögzíti, hogy az 1959. évi Ptk. szerinti fogyasztó fogalmát az eset összes körülményeit figyelembe véve kell vizsgálni, ezek függvénye, hogy ki mikor minősül fogyasztónak.⁹

A *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény* azonban megszüntette a fogyasztó definíciója körüli bizonytalanságokat és egyértelműen rögzíti, hogy fogyasztó csak természetes személy lehet. A *fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv* olvastában fogyasztó szintén csak természetes személy lehet, aki az irányelv hatálya alá tartozó szerződésekben olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén.¹⁰

E definíciókon kívül fontos megemlíteni a *Fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény* (a továbbiakban: Fogytv.) fogyasztót körülíró rendelkezését¹¹; az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, aki árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje. A Fogytv. a békéltető testületre vonatkozó szabályok alkalmazásában a fogyasztói kört tágitja a külön törvény szerinti civil szervezettel, egyházi jogi személlyel, társasházzal, lakásszövetkezettel, mikro, kis- és középvállalkozással.

Ki minősül fogyasztónak kérdéskör körbejárását követően, fontos annak tisztázása, hogy ki az a fogyasztó, illetve milyen az a fogyasztói magatartás, aki, illetve, ami védelemben részesül. Ha az európai országokat vesszük górcső alá alapvetően két elképzeléssel találkozunk, amelyek a „minta-fogyasztó” ismérveit elemzik. Az első modell az

⁸ „Fogyasztónak minősül az a nem természetes személy is, aki az áru végső felhasználója”- EBH 2004.1093.

⁹ Németh Csaba: A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog fejlődése Magyarországon 2008-2014 között I. rész Gazdasági Jog 2015/1 3-11-o.

¹⁰ Erdős Éva: A választottbírói kikötés megítélése a devizahitelezési szerződésekben az európai unió bíróságának döntései tükrében In: A devizahitelezése nagy kézikönyve szerkesztette: Lentner Csaba, Budapest: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2015.466.o.

¹¹ Fogytv. 2. § (a) pont

⁶ Nagy Zoltán: A gazdasági válság hatása a pénzügyi intézmények és szolgáltatások szabályozására, PUBLICATIONES UNIVERSITATIS MISKOLCINENSIS SERIES JURIDICA ET POLITICA 28:(1) pp, Miskolc 229.o.

⁷ Veres Zoltán: Ügyfélvédelem a pénzügyi szektorban: gondolatok a pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdéseiről, In: Jogelméleti Szemle 2013/4. szám 194. o

„ésszerű” fogyasztóra vonatkozik, vagyis aki számára rendelkezésre álló információk alapján képes racionális döntést hozni. Ez a vélelem jellemzi Franciaországot és Nagy-Britanniát. A második modell Németországban kristályosodott ki, e szerint a fogyasztó az, aki „az ütődöttség határán mozog, szellemileg kiskorú, gyámkodásra és segítségre szorul, és akit például a megtévesztő reklámozással való félrevezetés legkisebb veszélye ellen is óvni kell”¹²

A világ számos országában mind szabályozásilag, mind intézményileg különbség mutatkozik az általános és a pénzügyi fogyasztóvédelem között. Ennek fő oka nem másban, mint a pénzügyi/befektetési/biztosítási szolgáltatási szerződések speciális jellegében keresendő. Ezen szerződések során figyelhető meg legjobban, a fentiekben már említett aszimmetria, mivel a szerződések által keletkezett jogok és kötelezettségek, valamint a pénzügyi termékek jellegzetességeinek elemzése fontos és mély pénzügyi tudást követel meg. Mindez nem csupán a fogyasztókat, de fogyasztóvédelmet is érinti. Hiszen itt az általános fogyasztóvédelemhez képest már egy speciális szakértelem szükséges.¹³

A pénzügyi fogyasztó fogalmát a *Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény* (a továbbiakban: MNB törvény) 81. § (2) bekezdése adja meg; mely szerint fogyasztónak minősül az a természetes személy, aki önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében jár el. Fontos azonban e definíció kiterjesztő értelmezése. Ennek következtében a fogyasztói körbe tartozik az a természetes személy is, aki a pénzügyi szervezet szolgáltatásának címzettje,

¹² Fazekas Judit: Fogyasztóvédelmi jog Kiadja: Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Budapest 2007. 76.o.

¹³ Czajlik István - Horvát Anna - Sz. Pap Judit: Korszerű pénzügyi fogyasztóvédelem In: Bank Menedzsment Bankszabályozás - Pénzügyi fogyasztóvédelem Szerkesztette: Prof. Dr. Lentner Csaba Kiadja: Nemzeti Közszerződések és Tanácsok Kiadó, 2013 (a továbbiakban: Czajlik – Horvát – Sz. Pap) 433.o.

illetve aki a szolgáltatást igénybe veszi, érdeklődik iránta.¹⁴

A hazai fogyasztói magatartási mérce meghatározásához segítségül hívható egy korábbi, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének ajánlása, mely a fogyasztó elé az ésszerű gondolkodást, az adott helyzetben elvárható figyelmességet és körültekintést állítja.¹⁵

Végül, de nem utolsó sorban a hatékony pénzügyi fogyasztóvédelem elengedhetetlen feltétele a *consumer detriment* vagyis a *fogyasztói veszteség* meghatározása. Ennek két fajtája ismeretes; a személyes veszteség és a strukturális veszteség. Első esetben az egyedi fogyasztót érintő olyan veszteségről van szó, amely az ésszerű elvárásokhoz képest éri a fogyasztót. Ezen veszteség lehet pénzügyi (pl. pénzügyi eszköz értékének csökkenése) és lehet nem pénzügyi (pl. stressz). A strukturális veszteség a fogyasztói jólétben keletkezik piaci vagy szabályozói kudarc miatt. Ugyanakkor említhetünk egy harmadik ártalmat is, vagyis a rejtett veszteséget. Ebben az esetben a fogyasztó nem képes a termék minőségének ellenőrzésére és a problémára csupán a döntést követő hosszú idő múlva kerül sor.¹⁶

III. Pénzügyi szektor területén végzett békéltetés - A Pénzügyi Békéltető Testület

Magyarországon egyre inkább tendenciózusá kezd válni a pénzügyi szektor területén, hogy a felek a hosszadalmas és költséges bírósági tárgyalások helyett az alternatív, peren kívüli megoldásokat választják. Ebben játszik szerepet a Magyar Nemzeti Bank által működtetett alternatív vitarendezési fórum, a Pénzügyi Békéltető Testület (a továbbiakban: PBT), amelynek elsődleges célja a felek közötti konszenzus létrehozása.

¹⁴ Nagy Zoltán: a Pénzügyi fogyasztóvédelem aktuális kérdései 213. o. elérhető: http://www.vmtt.org.rs/mtn2013/207_223_Nagy_A.pdf (letöltés dátuma: 2018. március 1.)

¹⁵ 14/2012. (XII. 13.) PSZÁF elnöki ajánlás 2.o. elérhető: <https://www.mnb.hu/letoltes/2012-xii-13> (letöltés dátuma: 2018. március 1.)

¹⁶ Czajlik – Horvát – Sz. Pap (2013): 434-435.o.

A PBT az eljárása során a komoly pénzügyi tapasztalatokkal rendelkező szakvizsgázott jogászok és közgazdászok arra törekcsenek, hogy olyan megoldás szülessen, amely mindkét fél érdekeit megfelelően képviseli. A cél tehát egyértelmű; meggyőzni a másik felet és nem legyőzni, mint egy bírósági tárgyaláson.

2011. július hó 1 napjával kezdte meg a működését a PBT. A szándék már a 2010-es év végén megfogalmazódott, amikor is igényt nyílt arra, hogy hozzanak létre egy speciálisan, pénzügyekkel foglalkozó békéltető testületet.

A PBT a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletén (a továbbiakban PSZÁF) belül szerveződött. A PSZÁF egészen 2013-ig finanszírozta a testületet. 2013 év szeptemberével a PSZÁF egy jogszabályváltozás folytán megszűnt, feladatkörét 2013. október 1-én a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) vette át. Így került a PBT is az MNB működési körébe. Ez a szervezeti változás a PBT működését érdemben nem befolyásolta, ugyanakkor jelentős volt. Hiszen ettől kezdve a PBT az MNB szervezeti keretei között működik tovább, azon belül önálló, független testületként az MNB törvény 96-130. §-nak megfelelően. A PBT működési feltételeinek biztosításáról és finanszírozásáról az MNB gondoskodik.¹⁷

A PBT mind a pénzügyi fogyasztók, mind a pénzügyi szolgáltatók számára a bírói út valódi alternatívája kíván lenni. A célhoz mérten formálisan könnyű ennek megfelelni, hiszen a pénzügyi békéltetés ingyenessége, gyorsasága a PBT felé orientálja a pénzügyi fogyasztót. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a PBT-nek a pénzügyi szolgáltatók nem ellenségei, és a pénzügyi fogyasztók nem barátai. Egy konkrét jogvita kapcsán mindkét fél felé tiszteletet tanúsítva igyekszik feloldani a konfliktust.¹⁸

A PBT fogyasztóvédelmi jogintézmény, ugyanakkor nem lát el fogyasztói érdekképviseletet. Ezért fontos, hogy a fogyasztó felkészüljön az eljárásra vagy másik megoldásként mutatkozik, hogy jogi segítséget vegyen igénybe.

Az eljárás során hét alapelv érvényesül. Az első ilyen alapelv a *függetlenség* elve. A PBT eljárása során törvények betartásával biztosítja, hogy döntéseit pártatlanul, befolyásolás-mentesen, az adott ügyre vonatkozó bizonyítékok mérlegelésével hozza meg. Második elvként a rendszer *átláthatóságának* elve fogalmazódik meg. A PBT a transzparencia révén biztosítja a pénzügyi fogyasztók és szolgáltatók információval való ellátását, valamint az érdeklődő közvéleményt tájékoztatja a működéséről és az eljárásairól. A *kontradiktórius eljárás* elve lehetőséget ad a feleknek arra, hogy véleményüket kifejtthessék, a másik fél érveit megismerhessék. Az *eljárás hatékonyságának* az elve számos pozitívumot foglal magában. Ilyen például a költségmentesség, a gyorsaság, a kötelező jogi képviselet hiánya, valamint az aktivitás, amelyet a PBT tanúsít az eljárás során. A *jogszerűség* elve magában foglalja, a bírói út igénybevételének lehetőségét. A PBT előtti eljárás nem eredményez res iudicat-át. Tehát a pénzügyi fogyasztó a PBT eljárást követően bírósághoz fordulhat. A *szabadság* elve szerint a döntés csak akkor kötelező a pénzügyi szolgáltatóra, ha erről tájékoztatást kapott és ezt elfogadta (alávetés). Ugyanakkor ezt az elvet áttöri a kötelező alávetés intézménye.¹⁹ Fontos, hogy a fogyasztónak lehetősége van a bírói út igénybevételére akkor is, ha nem elégedett a PBT döntésével, és jogorvoslattal élne. Végül, de nem utolsó sorban a *képviselet* elvét kell megemlítenünk. A fogyasztó képviselete nem kötelező az eljárás során, azonban ha képviselőt kíván igénybe venni, ebben nem korlátozható. A fogyasztó a képviseletére bárkit felkérhet, természetesen a

¹⁷ A Pénzügyi Békéltető Testület Története <https://www.mnb.hu/bekeltetes/bemutatkozas/a-pbt-tortenete> (letöltés dátuma: 2018. február 28.)

¹⁸ Elnöki előszó In: Pénzügyi Békéltető Testület Tájékoztató a 2012. évi tevékenységről <https://www.mnb.hu/letoltes/pbt-fin-net-jelentes-2012-web.pdf> letöltés dátuma: 2018. február 28. (a továbbiakban: 2012. évi jelentés) 5.o.

¹⁹ „2017. január 1. napjától nem a szolgáltató egyoldalú döntése az, hogy aláveti-e magát a Testület döntésének vagy sem, hanem azon ügyekben amelyek az 1.000.000,- Ft összeget nem haladják meg és a felek között nem jön létre egyezés, valamint a kérelem alapos, a Testület kötelezést hoz.” <https://www.mnb.hu/bekeltetes/penzugyi-szolgáltatokrol/mit-jelent-az-alavetes> (letöltés dátuma: 2018. október 24.)

képviselőre vonatkozó formai követelmények megtartásával.²⁰

III.1. A PBT felépítése

„A Pénzügyi Békéltető Testület az MNB által működtetett szakmailag független testület, amely a Pénzügyi Békéltető Testület elnökéből és a békéltető testületi tagokból áll.”²¹

A Testület képviselőjét a PBT **elnöke** látja el, akit az MNB elnöke nevez ki hat évre.

A törvényben meghatározott feladatai ellátása során nem utasítható. Komplex feladatkörén belül utasításban állapítja meg a Testület működésének rendjét, meghatározza a belső működésének alapvető szabályait és a belső szervezeti felépítést. Megbízata magában foglalja, hogy az osztályok között meghatározza az ügyteher egyenlő elosztását, valamint irányítási jogosítványokat gyakoroljon a Testülethez tartozó valamennyi munkatárs vonatkozásában. Ehhez természetesen hozzátartozik annak figyelemmel kísérése, hogy a megfelelő munkaerő rendelkezésre áll-e, amennyiben hiányt észlel, javaslatot tesz az MNB elnökének a létszámkeret növelésére.²² Akadályoztatása esetén helyettesítését a hivatalvezető látja el.²³

A Testület elnökének megbízata, valamint az MNB-vel fennálló munkaviszonya a megbízatai időtartam leteltével, lemondással, felmentéssel, összeférhetetlenség kimondásával, és halállal szűnhet meg.²⁴ A felmentésre két okból kerülhet sor; egyrészt, ha a Testület elnöke olyan magatartást tanúsított, amely akadályozta az MNB rendeltetésszerű működését, vagy 180 napon túl képtelen eleget tenni a megbízataából eredő feladatainak. A felmentésére vonatkozó kezdeményezést részére meg kell küldeni, amely ellen a közigazgatási és munkaügyi bírósághoz fordulhat, amennyiben az-

zal nem ért egyet. A bíróság által érkeztetett keresetlevelet, illetve a jogerős bírósági döntést az MNB elnökének haladéktalanul meg kell küldenie, akinek határozatával szemben már nincs helye jogorvoslatnak.²⁵

A Testület eljáró tagjai jogász végzettséggel és jogi szakvizsgával és/vagy közgazdasági egyetemi végzettséggel kell, hogy rendelkezzenek. A tagok munkájuk során két osztályba szerveződnek. Mindkét osztály foglalkozik pénzügyi és biztosítási ügyekkel. A feladatköri különbség azonban ott mutatkozik meg, hogy a törvényi elszámolással kapcsolatos jogorvoslatokkal csak és kizárólag az egyik osztály, valamint a befektetési szolgáltatásokkal és pénztárakkal kapcsolatos ügyekkel a másik osztály foglalkozik.²⁶

Az osztályok irányítását az osztályvezető látja el. Ők felelősek azért, hogy a hivatal által az osztályokra szignált ügyek határidőben és a jogszabályoknak megfelelően befejeződjenek. Az osztályvezetők jelölik ki a konkrét ügyben eljáró tanács tagjait. E személyi összetétel nem állandó. Az osztályvezetők feladata igen sokrétű. Az előbb említett feladatokon túl gondoskodnak arról, hogy a meghallgatásokon az eljáró tanács teljes létszámában jelen legyen, szükség esetén a helyettesítés megoldható legyen. Rendszeresen beszámolnak a Testület elnökének az osztály működés során szerzett tapasztalatokról. Feldolgozzák az ügyek tapasztalatait és jogalkotásra vagy jogszabálymódosításra javaslatot tesznek.²⁷

A konkrét ügyben eljáró tanács tagjait és annak elnökét az osztályvezetők jelölik ki. Az eljáró tanácsok három főből állnak, lehetőség szerint két jogász és egy közgazdász alkot egy tanácsot. Az eljáró tanács elnöke vezeti a meghallgatást, a másik eljáró tagként kijelölt munkatárs az ügy előadó-

²⁰ Ezek az alapelvek a fogyasztói jogviták bíróságon kívüli rendezéséről szóló 98/257/EK Bizottsági Ajánlásban fogalmazódtak meg

²¹ MNB törvény 96.§ (2) bekezdés

²² MNB törvény. törvény 101.§ (3) bekezdés

²³ <https://www.mnb.hu/bekeltetes/szervezet/a-pbt-elnoke> letöltés dátuma: 2018. március 19.

²⁴ MNB törvény 100. § (4) bekezdés

²⁵ MNB törvény 100. § (10) bekezdés

²⁶ <https://www.mnb.hu/bekeltetes/szervezet/a-testulet> letöltés dátuma: 2018. március 20.

²⁷ A Pénzügyi Békéltető Testület Elnökének 2/2017. számú utasítása a Pénzügyi Békéltető Testület Elnökének 2/2014. számú utasításának módosítása tárgyában elérhető: <https://www.mnb.hu/letoltes/mr-mod-2017-junius.pdf> letöltés dátuma: 2018. március 1.(a továbbiakban: 2/2017. számú PBT elnöki utasítás) 6. oldal

ja és a harmadik eljáró tanács tagja pedig a jegyzőkönyvvezető.²⁸

III.2. A PBT működése

A PBT pénzügyi jogvitákkal kapcsolatos békéltetést végez. Az eljárása kérelemre indul. A PBT előtti eljárás, így a kérelem benyújtásának feltétele, hogy a fogyasztónak a pénzügyi szolgáltatóval fennálló vitáját rendeznie kell, vagyis meg kell kísérelnie ezt.

Amennyiben e lépése eredménytelennek bizonyul, csak ezt követően fordulhat a PBT-hez.²⁹ A kérelmet erre a célra rendszeresített formanyomtatványon kell írásban és eredeti példányban postai úton vagy ügyfélkapun, vagy az OVR rendelet szerinti online vitarendezési platformon keresztül benyújtani.³⁰ A megfelelő kérelem összeállítása a pénzügyi fogyasztó felelőssége, hiszen rossz kérelemre nem lehet jó döntést hozni.³¹ Ezen dokumentumot a PBT eljáró tagjai tartalmi és formai szempontból vizsgálják meg, ez szükséges ahhoz, hogy az eljárás megindulhasson. Erre tizenöt munkanapon belül kell, hogy sor kerüljön. Ha a kérelem nem felel meg a törvényben rögzített kritériumoknak a testület nyolc napos határidő tűzésével, valamint a hiányok pontos megjelölésével, visszaküldi a kérelmezőnek.

Amennyiben a kérelem a feltételeknek megfelelően, az eljárást megindítják. A hiánytalan kérelem beérkezésének időpontja jelenti az eljárás kezdetét.³² Ezt követő nyolc napon belül megvizsgálják azt, hogy az adott kérelem elbírálása a PBT hatáskörébe tartozik-e. Amennyiben a kérelmet előterjesztő nem minősül fogyasztónak, a kérelmet nem a pénzügyi szolgáltatóval szemben nyújtották be, a kérelmet követeléskezelővel szemben nyújtották be, de követelés alapjául szolgáló jogviszony nem pénzügyi szolgáltatásra irányult vagy a kérelem

tárgya nem pénzügyi fogyasztói jogvita, akkor a PBT-nek nincs hatásköre az adott kérelem elbírálására.³³ A Testületnek lehetősége van arra is, hogy a kérelmet meghallgatás tűzése nélkül utasítsa el, az MNB törvény 107.§-a taxatív határozza meg ezen okokat. Ilyen indok lehet például, hogy ha a felek ugyanabból a ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránti ügyben már eljárást indítottak a PBT előtt, vagy az ügy komolytalan jellege miatt, esetleg a kérelmező a hiánypótlásra való felszólítást nem teljesítette.

Ha a kérelem elutasítására nem került sor, az eljáró tanács elnöke a meghallgatás kitűzött időpontjáról, helyéről, a meghallgatás mellőzésének kezdeményezéséről a feleket írásban értesíti, egyben megküldi részükre a kérelem másolatát. Ebben az értesítésben az eljárás megindulásától számított 75 napon belül meghallgatási időpontot tűz ki.³⁴

Értesítik az adott pénzügyi szolgáltatót arról, hogy vele szemben eljárást kezdeményeztek, valamint arra kéri, hogy nyilatkozzon az előterjesztett igényről. Majd ezt követően egy személyes meghallgatás keretében folytatják le azt az eljárást, amely általában egy és ugyanazon alkalmon eldől és pozitívumként jelentkezik a tendenciózussá vált megegyezések száma. Abban az esetben, ha a pénzügyi szolgáltatót egy nap több meghallgatás is érinti, erre figyelemmel vannak, és ennek megfelelően tűzik ki a meghallgatásokat, lehetőség szerint egyazon napra és egymást követően.³⁵

Ha a körülmények indokolják az eljáró tanács elnöke javaslatot tehet az eljárás írásbeli folytatására. Ehhez mindkét fél hozzájárulása szükséges.³⁶ Az írásbeli folytatást bármikor elrendelheti.³⁷

A meghallgatások a munkanapokon kerülnek megtartásra, az időpontokat és a tárgyalókat az osztályvezetők határozzák meg.

A meghallgatást az eljáró tanács elnöke vezeti. A meghallgatás nyilvánosságával kapcsolatban ki

²⁸ <https://www.mnb.hu/bekeltetes/szervezet/a-testulet> leoltás dátuma: 2018. március 24.

²⁹ MNB törvény 102.§ (1). bekezdés

³⁰ A Pénzügyi Békéltető Testület Elnökének 1/2018. utasítása a Pénzügyi Békéltető Testület Elnökének 2/2014. számú utasításának módosítása tárgyában: 2.o.

³¹ 2012. évi jelentés: 6.o.

³² MNB törvény 106.§ (1)

³³ Jelentés a Pénzügyi Békéltető Testület éves jelentéséről 2016 Kiadja a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: 2016. évi PBT jelentés) 82. oldal

³⁴ 2016. évi PBT jelentés: 83. oldal

³⁵ 2/2017 számú PBT elnöki utasítás: 9. oldal

³⁶ 2016. évi PBT jelentés: 83. oldal

³⁷ 2/2017 számú PBT elnöki utasítás: 10. oldal

kell emelni, hogy arra csak akkor van lehetőség, ha ahhoz mind a két fél hozzájárult.

A meghallgatás megnyitásakor a tanács elnöke megállapítja a megjelent személyek személyazonosságát és meggyőződik a képviselési jog megfelelő igazolásáról.³⁸ Ha a felek valamelyike nem jelenik meg a tárgyaláson, első lépésben meg kell vizsgálni az értesítést. Amennyiben ez szabályszerű volt, a meg nem jelent fél részéről a meghallgatást elmulasztottnak kell tekinteni. A fél mulasztása azonban nem akadályozza egy eljárás lefolytatását.

Az eljáró tanács lefolytatja az eljárást, melynek során az eljárási cselekmények sorrendjét a tanács elnöke határozza meg. A tanács kérdést intézhet a felekhez, valamint a felek és képviselőjük is kérdéseket intézhetnek egymáshoz. Abban az esetben, ha az ügyvel kapcsolatosan irreleváns kérdésfeltevésre és tényelődásra kerül sor, az eljáró tanács erre figyelmezteti a feleket.³⁹

Az ügy eredményes lezárása szempontjából prioritást képez az egyezség. Erre az eljáró tanács fel is hívja a felek figyelmét, hogy ha álláspontjaikat egymás felé közelítik, akkor legegyszerűbb és legmegfelelőbb lezárása az ügynek a közöttük létrehozható megegyezés. Amennyiben a feleknek sikerül megegyezniük és az a jogszabályoknak megfelel, akkor a tanács határozatával jóváhagyja és azt a jelenlévő feleknek kihirdetést követően írásban, a jegyzőkönyvbe foglaltan vagy külön okiratban átadja és a meghallgatást befejezettnek nyilvánítja.

Megegyezés hiányában, az eljáró tanács elnöke nyilatkoztatja a megjelent feleket arról, hogy a kérelemben, illetve válasziratban előadottakat fenntartják-e, esetleg azt szóban kívánják-e kiegészíteni.

³⁸ „Ha a kérelmező képviselőt hatalmaz meg, a meghatalmazást teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba kell foglalni. Ha a kérelmező és képviselője együtt jelennek meg a meghallgatáson, a meghatalmazás a meghallgatás jegyzőkönyvébe is rögzíthető.”- 2/2017 számú PBT elnöki utasítás 11. oldal

³⁹ A Pénzügyi Békéltető Testület Elnökének 2/2014. számú utasítása a Pénzügyi Békéltető Testület Működési Rendjéről a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalva (a továbbiakban: 2/2014. számú utasítás): 11.o.

szíteni. Elsőként a fogyasztót kell nyilatkoztatni, majd ezt követően a pénzügyi szolgáltató képviselője adhatja elő a nyilatkozata alapjául szolgáló tényeket és bizonyítékokat, valamint kérheti írásbeli nyilatkozatának kiegészítését. Amennyiben az eljáró tanács szükségesnek tartja, további tényekre, körülményekre, adatokra vonatkozó tájékoztatásokat kérhet a felektől. A szabad bizonyítás elve érvényesül azzal, hogy

„a) valamennyi bizonyítási cselekményt a meghallgatás során lehet megtenni, így helyszíni szemlének nincs helye,

b) szakértő kirendelésére nem kerül sor, de a felek álláspontjuk alátámasztására szakértői véleményt a meghallgatást megelőzően benyújthatnak,

c) a meghallgatás során az eljárást nyilvánvalóan hátráltató szándékkal benyújtott bizonyítékokat az eljáró tanács figyelmen kívül hagyhatja,

d) a meghallgatáson a vonatkozó törvényi előírások szerint használható fel a minősített adatot tartalmazó okirat,

e) ha az előadott tény, adat bizonyítására, igazolására nem kerül sor, azokat az eljáró tanács döntésének meghozatalakor figyelmen kívül hagyja.”⁴⁰

Az egyezség létrehozatalát szolgálja azon eljárási lépés, amely lehetőséget ad a feleknek, hogy kérelmezzék a meghallgatás elhalasztását. Ez közös vagy a meghallgatáson jelen lévő fél kérelmére történhet, egy újabb meghallgatási időpont egyidejű tűzésével. Ha a felek további nyilatkozatokat nem tesznek, és az eljáró tanácsnak sincs több kérdése, akkor a tanács elnöke befejezettnek nyilvánítja a meghallgatást. Egyezség hiányában a tanács visszavonul, hogy meghozza döntését. Amelyet az írásban és szóban előadott nyilatkozatok, valamint a rendelkezésre álló dokumentumok alapján hozza meg egy zárt ülésen, szavazással és egyszerű szótöbbséggel.

Egyezség hiányában a tanács ajánlást, kötelezést vagy eljárást megszüntető határozatot hozhat.

⁴⁰ 2016. évi PBT jelentés: 85. oldal

III.3. Ajánlás és kötelezés a jogesetek tükrében

Ajánlást tartalmazó határozatot hozott a Testület abban az ügyben⁴¹, amelynek alapjául szolgáló szerződésben a felek CHF alapú kölcsönszerződést kötöttek személygépjármű finanszírozása céljából. A felek között a gépjármű vonatkozásában opciós szerződés is létrejött. A Kérelmező azt kérte a Testülettől, hogy állapítsa meg, hogy a Pénzügyi Szolgáltatóval létrejött szerződése érvénytelen, így a továbbiakban a szerződésből eredően tartozása nem áll fenn, kérte továbbá a gépjármű törzskönyvének kiadását.

Az eljáró tanács felhívta a Pénzügyi Szolgáltatót, hogy fejtse ki a gépjármű törzskönyvének birtokban tartására vonatkozó jogi indokolással alátámasztott álláspontját. A Pénzügyi Szolgáltató azonban válaszirat-kiegészítésben megismételte a válasziratban, tovább a meghallgatáson tett nyilatkozatát. Tehát a felhívás ellenére sem bocsátott a tanács rendelkezésére olyan dokumentumot, amely megalapozná a törzskönyv birtokban tartását.

A Kérelmező kérelmének azon részével kapcsolatban, amely a szerződés érvénytelenségének megállapítására vonatkozik, a tanács rögzítette, hogy ezen kérdés kapcsán a bíróság jogosult dönteni. A tanács az eljárás során azt vizsgálta, hogy a Pénzügyi Szolgáltató jogszerűen tartja-e magánál a gépjármű törzskönyvét. Az eljáró tanács a Pénzügyi Szolgáltató Üzletszabályzata, általa alkalmazott ÁSZF és a felek között létrejött kölcsönszerződés alapján megállapította, hogy a felek között nem jött létre olyan megállapodás, amely a törzskönyv birtoklásának jogát a Kérelmező teljesítésétől tette függővé. Ugyanis a Pénzügyi Szolgáltatót megillető elidegenítési és terhelési tilalom nem jogosítja fel arra, hogy a gépjármű törzskönyvét a szerződés futamideje alatt a birtokában tartsa anélkül, hogy kifejezetten erre vonatkozóan a szerződés bármilyen rendelkezést tartalmazna. Mindezekre tekintettel az eljáró tanács megállapította, hogy a Pénzügyi Szolgáltató jogalap nélkül tartja birtokában a gépjármű törzskönyvét.

Erre tekintettel ajánlásban fogalmazta meg, hogy a Pénzügyi Szolgáltató a gépjármű törzskönyvét küldje meg a Kérelmező részére.

A kötelezést tartalmazó határozatra a biztosítási szektorból merítünk egy példát. Az eset⁴² tényállása a következő: a Kérelmező és a Pénzügyi Szolgáltató között egy életbiztosítási szerződés jött létre, mely műtéti térítésre szóló kiegészítő biztosítási fedezetet is tartalmazott. A Kérelmezőn xxx intézetben a mastectomia műtétet követően elvégezték a harmadik műtétet is, amelynek keretében jobb (ép) mell korrekciójára került sor. A Pénzügyi Szolgáltató azonban a benyújtott igényt elutasította arra hivatkozással, hogy az nem minősül biztosítási eseménynek, a műtetre csupán esztétikai okból került sor. A Kérelmező panaszt tett, hiszen álláspontja szerint a harmadik műtét is összefüggésben állt a betegséggel, az orvosilag indokolt volt a további egészségügyi kockázatok elkerülése érdekében. A Pénzügyi Szolgáltató a Kérelmező panaszát újfent elutasította. A Kérelmező a PBT-hez fordult, kérte, hogy a Testület kötelezze a Pénzügyi Szolgáltatót a bejelentett igény megfizetésére. A Testület több meghallgatást is tartott és a rendelkezésre álló iratok és nyilatkozatok alapján a kötelezést tartalmazó határozatát a következőkre alapította: a PBT álláspontja szerint az elvégzett korrekciós műtét biztosítási eseménynek minősül. Ennek függvényében a Pénzügyi Szolgáltató részéről jelen ügyben a jogalap elismertnek tekintendő.

„Pénzügyi Békéltető Testület megállapította, hogy a Kérelmező kérelme megalapozott, így a Pénzügyi Szolgáltató által megjelölt biztosítási szolgáltatási összeg, a szolgáltatási összeg 145.070 forint 20%-a, azaz 29.014 forint megfizetésére kötelezte a Pénzügyi Szolgáltatót.”

IV. Összegzés

A megfelelő pénzügyi fogyasztóvédelem kiemelt jelentőséget képez az emberek életében.

Fontos, hogy az állampolgárok tisztában legyenek azokkal a lehetőségekkel, amelyek a rendelke-

⁴¹ A-PBT-A-3/2017. Ajánlás

⁴² H-PBT-H-2007/2017. Kötelező határozat

zésükre állnak a pénzügyi szolgáltatókkal keletkező jogvita megoldásának elősegítésére. Külön kiemelendő, hogy tisztában kell lennie az embereknek azzal is, hogy nem csupán a sok stresszel és hosszadalmas eljárásokkal egybekötött bírói út áll a rendelkezésükre, hiszen az alternatív lehetőségek is eszközül szolgálnak problémáik kezelésében.⁴³ Ilyen alternatív vitarendezési fórum a Pénzügyi Békéltető Testület, amely a kutatás középpontja volt. A Testületnél eltöltött szakmai gyakorlat és a kutatás is megerősítette és alátámasztotta, hogy egy kiváló lehetőséget teremtettek azzal, hogy létrehoztak egy olyan fórumot, amely kifejezetten a pénzügyi fogyasztói jogvitákra specializálódott.

A szerzők ezúton szeretnék megköszönni a Pénzügyi Békéltető Testület Elnökének Dr. Kovács Erikának és minden dolgozójának azt a segítséget, amelyet a szakmai gyakorlat, és az azt követő időszak után kaptak jelen kutatáshoz.

⁴³ „A békéltető testületek tipikusan fogyasztóvédelmi indításból jöttek létre az Európai Bizottság 98/257/EK ajánlásának megfelelően. Ez az ajánlás ösztönözte ugyanis arra a tagállamokat, hogy hozzanak létre olyan szerveket, amelyek végső, de a bírósághoz képest alternatív vitarendezési fórumként szolgálhatnak a fogyasztók igényérvényesítésének megkönnyítésére.”

https://gmtlegal.hu/cikkek/nehany_gondolat_a_penzugyi_bekelteto_testuletrol.php?lang=hun letöltés dátuma: 2018. május 15.

Beszámoló az új büntetőeljárás törvény jogalkotásának és jogalkalmazásának várható hatásairól című konferenciáról

Az új büntetőeljárás törvény jogalkotásának és jogalkalmazásának várható hatásairól tartott előadást Dr. Belovics Ervin legfőbb ügyész tanácsos, büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes, valamint Dr. Frech Ágnes nyugalmazott büntetőbíró, kodifikátor az Akadémia dísztermében 2018. szeptember 20-án. A konferenciára a Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Területi Bizottságának Állam- és Jogtudományi Szakbizottságának, a Magyar Jogász Egylet Megyei Szervezetének és a BAZ Megyei Ügyvédi Kamarának szervezésében került sor. A konferenciát Dr. Cserba Lajos a Magyar Jogász Egylet BAZ Megyei Szervezetének, valamint a BAZ Megyei Ügyvédi Kamara elnöke nyitotta meg, majd Dr. Farkas Ákos egyetemi tanár köszöntötte a megjelent bírákat, ügyészeket, ügyvédeket, ügyvédjelölteket, kiemelte, hogy az új törvény hatályba lépésével újabb kihívásokkal néznek szembe a jogalkalmazók, éppen ezért kiváló lehetőség a konferencia arra, hogy a jogalkotók és jogalkalmazók együtt gondolkodjanak, hiszen az előadások után rövid konzultációra is lehetőség nyílt az előadókkal.

Dr. Belovics Ervin előadásával folytatódott a konferencia, aki előadása elején felhívta a figyelmet arra, hogy az egyik legjelentősebb probléma, amivel a Kodifikációs Bizottság tagjainak kellett foglalkoznia, az az időszerezés követelménye volt. Tendenciaként figyelhető meg ugyanis, hogy az eljárások időben elhúzódnak, több évig tartanak, és nagyon ritkán fordul elő, hogy 1 éven belül egy adott ügy lezárulna jogerős, ügydöntő határozattal. Ez a helyzet valójában több szempontból is aggályos. Felmerül a kérdés, hogy a büntetés célja,

mind a generális, mind a speciális prevenció így nem veszíti-e el az értelmét, ha egy adott eljárás akár egy évtizedig is elhúzódik. A sértettnek is érdeke fűződik az eljárás minél hamarabbi befejezéséhez, hiszen a sérelmére elkövetett bűncselekménnyel összefüggésben polgári jogi igénye is keletkezhet. Ha pedig a polgári jogi igény érvényesítésére a büntetőigénnyel együttesen (szimultán) kerül sor, akkor figyelemmel kell lenni arra, hogy polgári jogi igényt érdemben elbírálni csak a bűnösséget megállapító ítéletben lehet, éppen ezért fontos a jogerős ítéletek hamar megszülethessenek. A régi Be. nem biztosította elég hatékonyan az időszerezés követelményének való megfelelést, az új Be. viszont lehetőséget teremt remélhetőleg ennek a problémának a kiküszöbölésére, és ezzel egyidejűleg remélhetőleg a bíróságok munkaterhe is jelentősen lecsökken.

Az előadás következő részében a vádalku intézményéről esett szó röviden, hiszen az angol-szász országokban jól működő intézményről van szó, és a kodifikációs munkálatok során is felmerült a Magyarországra való bevezetése, végül azonban nem kapott helyet az új törvényben. Belovics Ervin ennek okát abban látja, hogy a jogalkotónak döntenie kellett, hogy melyik igazság elméletet akarja a fókuszba helyezni. A kontinentális jogi gondolkodásban ugyanis cél a materiális igazság felderítése, részletesen fel kell tárni, hogy mi történt, ki a tettes, és miért követték el az adott cselekményt. Ezzel szemben az angolszász országokban az akkuzatórius büntetőeljárás rendszer érvényesül, ez az eljárás pedig a vád és védelem közötti jogvita eldöntését helyezi a középpontba, vagyis a formális, eljárási igazság elérését tűzi ki célul. Hazánkban továbbra is cél a materiális igazságosság felderítése, ezért a vádalku helyett más eszközök szolgálják az opportunus elvének érvényesülését.

Ez követően tért rá az előadó az ügyész által igénybe vehető azon eszközökről, amely mind az opportunus elvet szolgálják. Az első nevesített eszköz, az ügyészeti intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése az új Be. LXIV. Fejezetében található. A 404.§ (1) bekezdése szerint az ügyészség a nyomozás során bármikor közölheti a gyanúsítottal, hogy milyen, a (2) bekezdésben meghatározott

¹ PhD. hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

intézkedés alkalmazására vagy határozat meghozatalára lát lehetőséget abban az esetben, ha a gyanúsított a bűncselekmény elkövetését beismeri. Az új Be. ezzel az eszközzel megteremti annak a lehetőségét, hogy az ügyészség és a terhelt kapcsolatba léphessen egymással, ezáltal elősegíti az eljárás időszerű és kiszámítható befejezését. Kezdeményezheti az ügyész, a terhelt és a védő is. Alkalmazásának feltétele, hogy megtörténjen a személyre szóló megalapozott gyanú közlése a terhelttel. Az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése történhet akár a gyanúsítást követően, de még a terhelti vallomás előtt is, ebben az esetben a terhelt már az ügyészségi tájékoztatás tudatában teheti meg vallomását, és akkor is alkalmazható, ha már a terhelt beismerő vallomást tett, ill. meghatározott ügyészségi döntések alkalmazása további feltételekhez is köthető (pl. sértett polgári jogi igényének megtérítéséhez). A következő intézkedések helyezhető kilátásba:

- közvetítői eljárás céljából az eljárás felfüggeszhető, ill. a közvetítői eljárás eredményéhez képest meg is szüntethető,
- feltételes ügyészi felfüggesztés alkalmazható, ill. annak eredményéhez képest az eljárás megszüntethető,
- a gyanúsított együttműködésére tekintettel ugyancsak megszüntethető az eljárás, ill. a feljelentés elutasítható,
- valamint vádemelés esetén a XCVIII. és a C. Fejezetben meghatározott külön eljárás érdekében szükséges intézkedések megtétele lehetséges.

Abban az esetben, ha az ügyész a kezdeményező a terheltet írásban tájékoztatni kell az intézkedés vagy a határozat ügyészség által tervezett érdemi tartalmáról és a bűncselekmény elkövetésének beismerésén kívül a további feltételekről is. A gyanúsított indítványozhatja, hogy a nyilatkozata megtétele előtt az ügyészség, ill. a nyomozó hatóság számára védőt rendeljen ki, e jogára figyelmeztetni kell. Az előadó azt is kiemelte, hogy ha a terhelt vagy a védő a kezdeményező, és a kezdeményezés elutasításra kerül, az később bizonyítékként nem használható fel, sőt a törvény az ezzel

kapcsolatos tájékoztatás nyújtását, ill. az ügyiratok továbbítását is megtiltja.

A következő intézmény, amit az előadó részletesen bemutatott, az egyezség volt, amely nemcsak a tisztességes eljárás követelményének felel meg, hanem a terhelt érdekét is figyelembe veszi. A törvény szerint, az ügyészség és a terhelt a vádemelés előtt egyezséget köthet a terhelt által elkövetett bűncselekmény vonatkozásában a bűnösség beismeréséről és ennek a következményeiről. Az egyezség megkötését a terhelt, a védő és az ügyészség egyaránt kezdeményezheti. Fontos kiemelni, hogy védő részvétele kötelező az egyezség megkötésére irányuló eljárásban. Ha a terhelt nem kíván védőt meghatalmazni, az ügyészség haladéktalanul védőt kell kirendeljen, a védői kirendelés hatálya az egyeztetés befejezéséig tart. A 408.§ (1) bekezdése szerint az egyezség megkötése érdekében az ügyészség, a terhelt és a védő a bűnösség beismeréséről és az egyezség tartalmi elemeiről egyeztetést folytathat, kivétel ez alól az egyezség tárgyát képező bűncselekmény tényállása, és a Btk. szerinti minősítés, hiszen ez szakmai kérdés, amelyet az ügyészség állapít meg. A törvény pontosan meghatározza az egyezség tartalmi elemeit is. A kulcskérdés egyértelműen a terhelti beismerés. Nem elég a ténybeli beismerés, hanem a beismerésnek anyagi jogi bűnösségre is kiterjedőnek kell lennie, nem lehet pl. tévedésre hivatkozni. Ezen kívül az egyezség tartalmazza a bűncselekmény leírását és a Btk. szerinti minősítést, a büntetést vagy az önállóan alkalmazható intézkedést. Akár arra is lehetőség van, hogy az ügyészség megegyezzen a terhelttel abban, hogy az eljárást megszünteti az olyan bűncselekmény miatt, amelynek az elkövetett jelentősebb tárgyi súlyú bűncselekmény mellett a terhelt felelősségre vonása szempontjából nincs jelentősége, ill. a gyanúsított együttműködésére tekintettel egyes bűncselekmények vonatkozásában a feljelentés elutasítására is sor kerülhet.

Az új törvény a közvetítői eljárás alkalmazása tekintetében is hozott több új változást. Ezen intézmény 2006-ban került bevezetésre a magyar jogrendszerbe. Bevezetésének előzményeként kiemelendő az az Európai Unió tanácsa által a sértett jogállásáról hozott kerethatározat (2001/220/IB), melynek 10. cikke foglalkozik a büntetőeljárás

során történő közvetítésről. Az (1) bekezdés szerint „Minden tagállam gondoskodik róla, hogy a büntetőügyekben való közvetítést elősegítse olyan bűncselekmények esetében, amelyeknél ezt megfelelőnek tartja.” Az intézmény célja a gyanúsított és a sértett közötti megegyezés elérése, így a közöttük kialakult konfliktus kezelése. Mivel a közvetítési eljárásnak a büntetőeljáráson is túlmutató haszna van, ezért a törvény a korábnál jóval szélesebb körben teszi lehetővé alkalmazását. Ez azt jelenti, hogy már nem csupán a tevékeny megbánás anyagi jogi büntetőségét megszüntető vagy más kedvezményt engedő okkal összefüggésben alkalmazható, hanem egészen addig, ameddig a közvetítési eljárás céljai elérhetőek. Alkalmazásának feltétele mind a gyanúsított mind a sértett részéről az önkéntes részvétel, a gyanúsított beismerése, a jóvátétel valószínűsíthetősége, valamint, hogy ne legyen ellentétes a közvetítési eljárás folytatása a büntetőeljárás vagy a büntetés céljával. Az ügyészség a közvetítési eljárás lefolytatása céljából felfüggeszti az eljárást, és ha eredményes, akkor vagy a büntető eljárás megszüntetésére fog sor kerülni, vagy korlátlan enyhítésre a Btk. rendelkezése alapján.

A következő, az előadó által bemutatásra kerülő intézmény a LXVII. Fejezetben található feltételes ügyész felfüggesztés. Ez az 1998. évi Be. 222.§-ban szabályozott vádemelés elhalasztásához hasonló intézmény. 1995-ben került bevezetésre, és akkor még csak a fiatalkorúakkal szemben volt alkalmazható, azonban 1998-tól általános alkalmazásról beszélhetünk. Az elgondolás az, hogy kisebb tárgyi súlyú bűncselekményeknél, ahol jelentős számú enyhítő körülmény is fennáll, maga a vádemeléssel kapcsolatos fenyegetettség is elérheti a kívánt célt. Az ide vonatkozó szakasz szerint az ügyészség határozattal felfüggesztheti az eljárást, ha a gyanúsított jövőbeni magatartására tekintettel az eljárás megszüntetése várható. Két konjunktív feltétel mellett lehet felfüggesztésről szólni: ha az eljárás olyan bűncselekmény miatt van folyamatban, amelyre a törvény háromévi, különös méltánylást érdemlő esetben ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, és a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére tekintettel a feltételes

ügyészi felfüggesztéstől a gyanúsított magatartásának kedvező változása várható. A törvényi szabályozás alapján három szabályozási kört különíthetünk el: létezik általános, kivételes és speciális kör. Az általános eset arra vonatkozik, amikor a bűncselekményre a törvény háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, és a terhelt jövőbeni magatartása alapján valószínű, hogy az eljárás megszüntethető. Kivételes esete, ha a bűncselekményre a törvény ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, és itt még feltétel a különös méltánylást érdemlő okok megléte, pl. a sértetti közrehatás. Van még egy speciális eset is, amikor az ügyészség nem mérlegelhet, hanem törvény alapján egy évre fel kell függeszteni az eljárást: ilyen pl. a kábítószerbirtoklással kapcsolatban nevesített büntetőséget megszüntető egyéb ok, ill. tartási kötelezettség elmulasztásának vétsége miatt akkor sem büntethető az elkövető, ha kötelezettségének az elsőfokú ítélet meghozataláig eleget tesz.

Ezt követően tért rá az előadó a következő nagyobb gondolategységre az előadásán belül: a vádemelés kérdésére. Bár az új törvény kifejezetten nem tartalmazza a vád törvényességének követelményét, ez azonban nem jelenti azt, hogy figyelmen kívül kellene hagyni ezt az elvet. A törvény meghatározza a vádirat törvényes elemeit, vannak kötelező elemek, és vannak információs funkciót ellátó további elemek. Immár jelentős változás, hogy az ügyész már a vádiratban indítványt tehet meghatározott büntetés vagy intézkedés mértékére, ill. tartamára nézve arra az esetre, ha az előkészítő ülésen a terhelt beismerő vallomást tesz. Ezáltal a törvény beismerésre ösztönzi a terheltet, hiszen annak tudatában tehet beismerő vallomást, hogy tudja, mi az a legsúlyosabb büntetés, ami várható. A vádemeléssel kapcsolatban egy másik vizsgálandó probléma is felmerült, amivel korábban a Kúria kollégiumi véleményben foglalkozott. (I.BKv) Kérdésként merül fel ugyanis, hogy abban az esetben, ha a bíróság pótlásra hívja fel az ügyészséget, mert a vádirat kellékhianyos, és az eljárást megszüntető végzésben pontosan meghatározza, hogy miért nem felel meg a vádirat, nem sérül-e a funkcióhalmozás tilalma. A kollégiumi vélemény szerint „a vád eljárásjogi alkalmatlansá-

ga, mint a büntetőeljárás akadálya nem jelenti egyben az adott személy büntetőjogi felelősségre vonásának elháríthatatlan akadályát. Következésképpen a vád törvényességének, ill. törvényi kellékeinek hiánya miatt történő megszüntetés, bár ügydöntő határozat, valójában azonban a büntetőjogi felelősség tekintetében anyagi jogerőhatással nem rendelkezik.” Ez tehát azt jelenti, hogy nincs törvényes akadálya annak, hogy a vádló az általa korábban vád tárgyává tett cselekmény miatt a terhelttel szemben ismét vádat emeljen.

Az előadó végül, mintegy átvezetésképpen a következő előadásra, rátért az elsőfokú tárgyalásra, ill. azon belül is a tárgyalás előkészítésére, kiemelve, hogy az európai kontinentális jogrendszerekben a tárgyalás előkészítésének egyik formája a vádtanácsban történő előkészítés volt. Ez a tanács azonban összetételében különbözött az ítélkező tanácstól, és feladata annak eldöntése volt, hogy döntsön az ügyész vádjának törvényességéről és megalapozottságáról, és vagy vád alá helyezést mondjon ki, vagy szüntesse meg az eljárást. A vádtanács intézményét az 1946. évi XIV. törvénycikk megszüntette, és azóta a vádirat benyújtása után a tárgyalás előkészítése az ügyet tárgyaló tanácsnak, vagy a tanács elnökének a feladata. A hatályos szabályozásról azonban már a következő előadó szólt.

Dr. Frech Ágnes kiemelte, hogy az új Be. megalkotása során a jogalkotó által kitűzött cél a társadalmi elvárásnak való megfelelés volt, valamint a pergazdaságosság elvének szem előtt tartása.

A törvény szerint az előkészítő ülés a vádemelés után a tárgyalás előkészítése érdekében tartott nyilvános ülés, amelyen a vádlott és a védő a tárgyalást megelőzően kifejtheti a váddal kapcsolatos álláspontját és közreműködhet a büntetőeljárás további menetének kialakításában. A bíróság a vádirat kézbesítésétől számított három hónapon belül tart előkészítő ülést. Az előkészítő ülés lehetőséget teremt mind a vád tárgyát beismerő mind azt be nem ismerő vádlott számára, hogy közreműködjön a büntetőeljárás további menetének alakításában. A terhelt beismerése esetén lehetőség van arra, hogy a terhelt lemondjon a tárgyaláshoz való jogáról, így a bíróság már az előkészítő ülésen ítéletet hozhat az ügyében. Ha pedig nem ismeri el

a bűnösségét a vádlott, akkor is közreműködhet a további bizonyítás irányának és kereteinek kijelölésében. Ez mind azt a célt szolgálja, hogy egy adott ügy minél hamarabb befejeződhessen. Fontos szabály, hogy mivel az előkészítő ülés meghatározó jelentőséggel bír mind a terhelti együttműködés, mind a bizonyítás szempontjából, így a törvény akkor is a védő jelenléti kötelezettségét írja elő, ha egyébként védő részvétele nem kötelező az ügyben. A bíróság az előkészítő ülésre a vádlottat és a védőt idézi, és az előkészítő ülés határnapijáról az ügyészséget értesíti. Az idézésben a vádlottat több lehetőségre is figyelmeztetnie kell a bíróságnak: az előkészítő ülésen beismerheti a bűnösségét abban a bűncselekményben, amely miatt ellene vádat emeltek, és a beismeréssel érintett körben lemondhat a tárgyaláshoz való jogáról, és ha a bíróság a bűnösség beismerésére vonatkozó nyilatkozatot elfogadja, akkor a vádirati tényállás megalapozottságát és a bűnösség kérdését nem vizsgálja. Ha pedig nem ismeri el a bűnösségét a váddal egyezően, akkor előadhatja a védekezése alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait, valamint bizonyítás lefolytatását, ill. a bizonyíték kirekesztését indítványozhatja.

A bűnösséget beismerő nyilatkozat megtétele esetén a bíróságnak több feltételt is meg kell vizsgálnia. Ezek a következők:

- Fontos, hogy a vádlott e nyilatkozatának természetét és jóváhagyásának következményeit megértse,
- a vádlott beszámítási képessége és beismerésének önkéntessége iránt észszerű kétely ne mutakozzon,
- a vádlott bűnösséget beismerő nyilatkozata egyértelmű legyen és azt az eljárás ügyiratai támasszák alá.

Az előadó ezt követően tért ki a törvény 520.§-ra, amely változást hozott az eljárásban részt vevők számára a bizonyítási indítványok megtételével kapcsolatban. A törvény ugyanis kimondja, hogy az ügyészség, a vádlott és a védő akkor terjeszthet elő bizonyítási indítványt, ha az indítvány alapjául szolgáló tény vagy bizonyítási eszköz az előkészítő ülést követően keletkezett, vagy arról az indítványozó önhibáján kívül az előkészítő ülést

követően szerzett tudomást, vagy az indítvány valamely bizonyítási eszköz bizonyító erejének, bizonyítás eredményének cáfolatára szolgál, feltéve, hogy ennek módja, eszköze csak a lefolytatott bizonyításból vált számára felismerhetővé. Az első esetben az indítványozó köteles a tudomásszerzés időpontját és az önhiba hiányát valószínűsíteni, a második esetben pedig köteles az indítványozott bizonyítás utólagos felismerhetőségét, és a lefolytatott bizonyítás cáfolatára való alkalmasságát valószínűsíteni. Ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy az indítvány előterjesztése az eljárás elhúzására alkalmas, két lehetőséggel élhet. Ügyészségi indítványt esetén az ügyészségi vezetőt tájékoztathatja, egyéb esetben az indítványozót rendbírsággal sújthatja. Nyilvánvaló, hogy nem vonható el a bírósági tárgyalás során a bizonyítási indítvány előterjesztésének joga a felektől, annak feltételekhez kötése, ill. jogkövetkezésménnyel terhelése az eljárás lefolytatásának időszerűségét szolgálja.

Az előadó ezt követően kiemelte, hogy az új büntetőeljárás törvényben már a terhelt alanyi jogává vált, hogy a tárgyaláson való jelenlét jogáról a vádemelés után külön nyilatkozatban bármikor lemondhat. Ennek azonban két feltétele van: az első feltétel, hogy a terhelt védővel kell rendelkezzen, a második pedig, hogy a védőjét megbizra a kézbesítési megbízotti feladatok ellátásával. Ebben az esetben tulajdonképpen arról van szó, hogy a bíróság a vádlottnak szóló ügyiratokat, kivéve a tárgyaláson való jelenlétre kötelező végzést és idézést, a védőnek fogja kézbesíteni. Ezt a nyilatkozatát a terhelt visszavonhatja, fontos azonban megjegyezni, hogy ha viszont ezek után ismét a jelenlét jogáról lemondó nyilatkozatot szeretne tenni, akkor ahhoz már a bíróság engedélye is fog kelleni. Van azonban olyan kivételes eset is, amikor ha le is mondott a terhelt a jelenlét jogáról, akkor is részt kell vennie a tárgyaláson. Ez az eset áll fenn, ha a bíróság azért kötelezi a személyes megjelenésre, mert egy bizonyítási cselekmény lefolytatása vagy szakértő meghallgatása érdekében szükséges, vagy pedig azért, mert a védője bejelentette, hogy kézbesítési megbízotti feladatának teljesítése önhibáján kívül elháríthatatlan akadályba ütközik.

Az új törvény, a korábbi szabályozással megegyező módon, az ítélet két nemét különbözteti

meg, a bűnösséget megállapító és a felmentő ítéletet. Az ügydöntő határozat a vád alapján indult eljárás érdemi befejező nyilatkozata. A nem ügydöntő határozatok az ügydöntő határozatokkal szemben nem anyagi, hanem alaki jogerővel rendelkeznek. Az anyagi jogerő az ügy tárgyának végleges, minősített kötőerővel történő lezárását jelenti, vagyis ítélt dolgot eredményez. A bíróság nem ügydöntő határozatait vagy megtámadhatóak fellebbezéssel, és csak ezután áll be az alaki jogerő és válik végrehajthatóvá, vagy rendes jogorvoslattal egyáltalán nem támadhatóak meg, ekkor már a határozat meghozatalával beáll az alaki jogerő, és azonnal végrehajthatóvá válik.

Az előadó kiemelte, hogy a jogorvoslati rendszer szabályozásában is hozott változásokat az új törvény. Az új Be., úgy ahogy a korábbi törvény is, a kétfokú rendes jogorvoslati rendszer elvét vallja. Ez a négy szintű bírósági szervezetet megvizsgálva azt jelenti, hogy a járásbíróság döntései ellen fellebbezéssel másodfokon a törvényszékhez, harmadfokon az ítélőtáblához lehet fordulni. Ha viszont az elsőfokú határozatot a törvényszék hozta, akkor másodfokon az ítélőtábla, harmadfokon pedig a Kúria fogja az eljárást lefolytatni. Az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésre jogosult a vádlott, az ügyészség, a védő, (a vádlott hozzájárulása nélkül is). Korlátozott jogorvoslati lehetőség illeti meg a vádlott örökösét, házastársát, vagy élettársát, a magánfelet, vagy az egyéb vagyoni érdekeltet. Akivel az elsőfokú bíróság az ítéletet kihirdetés útján közli, a fellebbezést nyomban bejelentheti, vagy erre három munkanapot tarthat fenn. A kézbesítés útján közölt ítélet ellen nyolc napon belül lehet fellebbezést előterjeszteni. Fellebbezésnek jogi és ténybeli okból van helye. A jogi okra alapított fellebbezés az elsőfokú bíróság anyagi jogszabálysértését sérelmezi, ill. e körbe sorolandó az az eset is, amely során a fellebbező az elsőfokú bíróság perrendvitelét sérelmezi, tehát ebbe a körbe sorolandók az abszolút és relatív eljárási szabálysértések és a bizonyítási szabályok megsértésére történő hivatkozás. Az ítélet bármely rendelkezése és az indokolása ellen is fellebbezéssel lehet élni. A törvény az eddig szűk körben ismert korlátozott fellebbezés eseteit jelentősen kiterjesztette. Lehetőséget ad a fellebbezés bejelenté-

sére kizárólag a kiszabott büntetés vagy az alkalmazott intézkedés neme és mértéke vagy tartama, ill. az ítéletnek az egyszerűsített felülvizsgálati eljárás tárgyát képező rendelkezése, a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti indítványt, ill. a polgári jogi igényt érdemben elbíráló rendelkezése, vagy a felmentő ítélet valamint a megszüntető határozat indokolásának tartalma ellen is.

A másodfokú bíróság által elvégzett felülvizsgálat fő szabály szerint teljes körű, ez azt jelenti, hogy a másodfokú bíróság hat kérdésben teljes körű revíziónak veti alá az első fokú bíróság ítéletét. Ezek a következők: megalapozottság, eljárási szabályok, bűnösség, minősítés, büntetés/intézkedés, a döntés indokolása. Azonban létezik korlátozott körű felülbírálat, ha korlátozott körű fellebbezésről, több bűncselekményről, több vádlotról, vagy felmentő rendelkezésről van szó. Fontos kiemelni azonban, hogy több bűncselekmény elkövetése esetében a másodfokú bíróságnak az elsőfokú ítéletet a fellebbezéssel nem érintett bűncselekmény tekintetében is felül kell bírálnia több esetben, pl. ha abszolút hatályon kívül helyezési ok áll fenn, vagy felmentés, vagy az eljárás megszüntetése várható másodfokon. A bíróságnak ezen kívül felülbíráhatja a bűncselekmény minősítésére vonatkozó rendelkezést, valamint a büntetés kiszabására, vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó rendelkezést is. Új szabály, hogy fellebbezésben új bizonyítékra csak akkor lehet hivatkozni, ha a fél legalább valószínűsíti, hogy arról az elsőfokú határozat kihirdetését követően szerzett tudomást.

A megalapozatlanság törvényi szabályozásáról is szólt az előadó. A megalapozatlanságnak két fajtája van: teljes és részbeni. Teljes megalapozatlanságról akkor beszélünk, ha az elsőfokú bíróság nem állapított meg tényállást, vagy ha az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás teljes egészében felderítetlen. Ha a másodfokú bíróság teljes megalapozatlanságot állapít meg, az ítéletet hatályon kívül helyezi, és új eljárás lefolytatására utasítja az elsőfokú bíróságot. Részleges megalapozatlanságnak több fajtája van. Ezek a következők: a tényállás hiányos, részben felderítetlen, ellentétes az ügyiratok tartalmával, a tényállás helytelen ténybeli következtetést tartalmaz. Ebben az eset-

ben a másodfokú bíróság reformatórius jogkört gyakorol, és kiküszöböli a részleges megalapozatlanságot. Ebben rejlik a törvényi szabályozás újdonsága, hiszen a törvény kibővíti a másodfokú bíróság reformatórius jogkörét, és kötelezettségévé teszi megkísérelni annak megszüntetését, a tényállás kiegészítése, helyesbítése az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítással érintő ügyiratok tartalma, ténybeli következtetés, vagy a felvett bizonyítás alapján. A megalapozatlanság kiküszöbölésének kötelezettsége teremti meg annak a lehetőségét is, hogy szemben a korábbi szabályozással, a másodfokú bíróság eltérő tényállás mellett az első fokon felmentett vádlott bűnösségét állapítsa meg. A törvény kimondja, hogy az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítást érintő ügyiratok tartalmatlan, ténybeli következtetés vagy az ügyészség által indítványozott bizonyítás alapján az elsőfokú bíróság által megállapított tényállástól eltérő tényállás megállapításával az elsőfokú bíróság által felmentett vádlott bűnösségét állapíthatja meg. Nagyon fontos, hogy az elsőfokú bíróság által felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, a vádlott büntetését, ill. a büntetés helyett alkalmazott intézkedést súlyosítani csak akkor lehet, ha a terhére fellebbezést jelentettek be.

Az előadás végén az előadó a harmadfokú eljárásról szólt röviden. Az új szabályozás alapján a felülbírálat terjedelme jóval szűkebb, a teljes körű felülbírálat helyett a harmadfokú eljárás megnyílására okot adó ellentétes döntést veszi alapul. A harmadfokú bíróság a másodfokú fellebbezéshez igazodva, a másodfokú bíróság ítéletének a fellebbezéssel sérelmezett ellentétes döntését, ezen túlmenően azon rendelkezését, ill. részét bírálja felül, amelyet az elsőfokú bíróság ítéletének a sérelmezett ellentétes döntéssel összefüggő felülbírálata eredményezett. A harmadfokú bírósági eljárásban nincs helye bizonyításnak.

A második előadás végén volt lehetőség kérdések feltételére, melyek megválaszolása után véget is ért a konferencia. Az előadók kiemelték záró szavaikban, hogy a törvény bár már hatályba lépett, de a következő hónapokban fog kikristályosodni a joggyakorlat, amely során újabb kérdések merülhetnek fel, így mindenképpen új kihívással kell szembenézniük a jogalkalmazóknak.

dr. Halász Csenge¹

Novotni Zoltánra emlékezve, avagy egy polgári jogi konferencia margójára

2018. november 16-án a Miskolci Egyetem Civilisztikai Tudományok Intézete, a Novotni Alapítvány és az MTA Miskolci Akadémiai Bizottsága szervezésében Novotni Emlékkonferencia került megrendezésre a Professzor halálának 25. évfordulója alkalmából. Pontosan negyed évszázad telt el mióta elhunyt, amely leírva és kimondva is rengeteg időnek tűnik. Gondoljunk csak bele, rendszerek változnak, életünk kereteit elképzelhetetlen online felületek tágítják szélesre, a gazdasági és társadalmi változások elképesztő ütemben zajlanak, az egykori fiatal arcokra pedig mély barázdákat rajzol az idő. Mégis vannak olyan eszmék és értékek, amelyek sosem merülhetnek feledésbe, időről időre szükséges emlékezni és emlékeztetni rájuk.

Effajta visszatekintés zajlott november 16-án a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Dékáni Tanácstermében, amikor a civilisztikai gondolkodásban és oktatásban alapvető értékeket teremtő Novotni Zoltán feledhetetlen alakja elevenedett meg újra. Az iskolaalapító egyetemi tanár, a korát meghaladó civilisztikai körvonalakat rajzoló intézetvezető képe mellett, a konferencián elhangzott anekdotáknak köszönhetően felsejlett a kollégái által „Zoli bácsi”-ként emlegetett, támogató, atyai, jóbarát alakja is. Az Emlékkonferencia a ME ÁJK Polgári Jogi Tanszéke által folytatott „Az érvénytelenség és hatálytalanság kérdéskörének vizsgálata az új Ptk. tükrében” című NKFI kutatási projekt keretében megvalósítandó workshop szerepét is betöltötte, ezért az előadások erre a kérdéskörre reflektáltak. Így az érvénytelenség fonalára felfűzve, Novotni Professzor széleskörű kutatási területe olyan értékes tudományos előadások ké-

pében elevenedett meg, amelyek egymás mellé tökéletesen illeszkedő, színes mozaikként alkottak kerek egészet.

A rendezvényre érkező vendégeket *Dr. Barzó Tímea* az MEÁJK Polgári Jogi Tanszékének tanszékvezetője köszöntötte. Röviden ismertette Novotni professzor életrajzát majd utalt iskolateremtő és kiemelkedő publikációs és tananyag alkotó tevékenységére is. Kifejtésre, került, hogy a Polgári Jogi Tanszék tovább őrzi a tananyagfejlesztés hagyományát, hiszen a jogszabályi változásokra figyelemmel a mai napig igyekeznek a tanszék oktatói minden polgári jogi tárgykörben tananyagokkal szolgálni a hallgatóknak. E tekintetben Tanszékvezető Asszony kiemelte az 1994 óta működő Novotni Alapítvány munkáját, amely napjainkban is a magánjog fejlesztését és az írott tananyagok létrehozását hivatott előmozdítani. Utalt továbbá az Alapítvány által frissen megalapított Novotni-díjra, melynek elnyerésére az ország valamennyi karán tanuló joghallgatók polgári jogi témájú dolgozat elkészítésével nyújthatnak be pályázatot. A pályázaton részt vehetnek a magyarországi felsőoktatási intézmények nappali vagy levelező tagozatos, illetve más képzés MA szakos hallgatói, akik minimum egy íves dolgozattal jelentkezhetnek. Ezzel egyszerre valósulhat meg a tehetséges hallgatók támogatása és a professzor örökségének további ápolása.

Az Emlékkonferenciát *Prof. Dr. Csák Csilla* a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karjának a dékánja nyitotta meg, majd megtartotta előadását „*Prof. Dr. Novotni Zoltán jogfejlesztő tevékenysége az agrárjog és a környezetjog területén*” címmel. Az előadó első ízben utalt Novotni professzor iskolateremtő és szervező képességeire, valamint személyes élményei is felelevenítésre kerültek. A Professzor széleskörű magánjogi érdeklődését bizonyítja, hogy olyan agrárjogi terület érintő kutatások és megállapítások fűződnek a nevéhez, amelyek a mai napig hivatkozási alapot jelentenek. Valamint érdeklődéssel szemlélte a környezetjoggal kapcsolatos témaköröket is, melyek vizsgálata során magánjogi szemléletet alkalmazott. Csák Csilla hangsúlyozta továbbá, hogy Novotni Zoltán nemzetközi szinten elismert tudományos műhelyt hozott létre a miskolci jogi karon,

¹ PhD. hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

melynek méltó folytatására napjainkban is törekedni kell.

A következő előadást *Prof. Dr. Miskolczi-Bodnár Péter* a KRE-ÁJK egyetemi tanára tartotta, aki Novotni professzor vállalati gazdasági munkaközösségekre (vgmk) vonatkozó kutatását elevenítette fel. Ezek a szerveződések társasági szerződéssel létrejövő, közös vagyonnal és névvel rendelkező, államilag elismert, korlátozott felelősségű társaságok voltak. Novotni Professzor tanulmányozta például ezen szervezetek jogalanyiságát, az általuk kötött szerződések érvényességét, valamint a felelősségükre vonatkozó kérdéseket is. Az előadás végén hangsúlyozásra került, hogy Novotni Zoltán kutató magatartása például szolgálhat a mai tudományos élet képviselői számára is. Az aktualitásokra nyitott tudós volt, aki nem félt kimondani azt, ha a gyakorlatban nem érvényesül teljes mértékben valamely kitűzött jogpolitikai cél. Novotni professzort nem a passzív belenyugvás, hanem a változtatásokra való igény jellemezte.

Ezután *Prof. Dr. Csécsy György* a DE-ÁJK egyetemi tanára „*Novotni Zoltán és a szellemi tulajdonvédelem*” című előadása következett. Csécsy Professzor utalt arra, hogy Novotni Zoltán fontosnak tartotta a monista szemléletet és hangsúlyozta, hogy a szellemi alkotások joga egyértelműen a polgári jog területéhez kapcsolódik. Annak ellenére, hogy Novotni Zoltánnak nem jelent meg kifejezetten iparjogvédelmi témájú publikációja, az előadó a vele történt személyes beszélgetések alapján elevenítette fel figyelemreméltó meglátásait. Előremutató gondolatai és széles látóköre e tekintetben is további kutatásokra ösztönözte tanítványát.

Ezt követően a technikai vívmányainak köszönhetően sor került *Prof. Dr. Fazekas Judit* az SZE-DFJÁK egyetemi tanárának rövid, online bejelentkezésére. A Professzor Asszony kiemelte, hogy Novotni Zoltán napjainkig ható, példaértékű tudományos munkássággal rendelkezett. A fogyasztóvédelmi kutatást tekintve megemlítette „*A fogyasztóvédelem a magyar piacgazdaság kialakuló jogában*”, címmel a professzorral közösen jegyzett, a Kereskedelmi Szemlében 1991-ben megjelent publikációt. Majd felhívta a jelenlévők figyelmét Novotni Professzor szintén 1991-es, Figyelőben megjelent tanulmányára, amely „*Egy törvény vagy*

az egész jog” címet viselte és amelyben a professzor a polgári jog és a fogyasztóvédelmi szabályanyag modernizációját tűzte ki megvalósítandó célul.

A konferencia délelőtti szekcióját *Dr. Kenderes György*, az ME-ÁJK Agrár-és Munkajogi Tanszékének egyetemi docense zárta. Az előadó a Novotni Professzor által is vizsgált vezetői jogviszony társasági és munkajogi anomáliáiba engedett betekintést a jelenlévőknek. Kiemelte, hogy a vezetői jogviszony tulajdonképpen egy gyűjtőfogalom és a gazdasági társaságok tekintetében a vezető tisztségviselői kör kétféle jogviszonyban látható el: megbízási vagy munkajogviszonyban. Majd kitért a vezető tisztségviselő és a vezető állású munkavállaló szabályozásának az eltéréseire is. E tekintetben lényeges különbséget jelent többek között, hogy a vezető tisztségviselőkre vonatkozó szabályanyag a Ptk.-ban került szabályozásra, míg a vezető állású munkavállaló az Mt.-ben, továbbá eltérő felelősségi szabályok is vonatkoznak rájuk. Az előadás végén a vezető tisztségviselőkre vonatkozó felelősségi szabályok alól történő kimentés néhány problémás pontjának a felvázolására került sor.

A rendezvény délutáni etapja a hivatali elfoglaltságai miatt távolmaradó, *Dr. Cserba Lajos*, az ME-ÁJK egyetemi adjunktusa, a BAZ Megyei Ügyvédi Kamara elnöke által jegyzett beszéd ismertetésével vette kezdetét. Az írás mozgóképszerűen elevenítette fel Novotni Zoltán szakmai életútjának legfontosabb pillanatait. A Professzor A/6-os épületben található domborművére tekintve sokan szeretettel és tisztelettel emlékezhetnek rá, de Cserba Lajos írásában hangsúlyozta, hogy a dombormű nem képes visszaadni azt az emberséget, amellyel egykori tanítványai emlékében él.

A következőkben *Prof. Dr. Prugberger Tamás* az ME-ÁJK professzor emeritusa tartotta meg előadását „*Egymással kapcsolatban álló jogi intézmény-tagozódások Novotni Zoltán életművében a civilizistikában – különös tekintettel az érvénytelenségi kérdésekre*” címmel. Rövid történeti áttekintés felvázolása után Prugberger Professzor hangsúlyozta, hogy állami gazdaságok tulajdonosi és jogi személyiségi viszonyai Novotni Zoltán fontos kutatási területét képezték, melynek egyik szöveges

bizonyítékát az 1991-ben megjelent „*G. T. Füzetek*” jelentik. Novotni Professor behatóan foglalkozott a társasági joggal és az ő érdeme az is, hogy az angol kereskedelmi társasági rendszer egy általa írt könyvben összeállt, amelyben szerepelt a korlátlan felelősségű kereskedelmi társasági forma is, ahol a társaság jogi személyisége ellenére a társaság tagjai a társaság kötelezettségeiért a saját vagyonukkal is felelősséggel tartoznak. Prugberger Tamás kiemelte, hogy Novotni Zoltán nyitott volt minden olyan új elméletre, amely ésszerűnek és előremutatónak mutatkozott. Irodalmi munkásságában és megrendelésre írt nem publikált tanulmányaiban, valamint konferencia-előadásaiban és felszólalásaiban egyaránt feltárta és kihangsúlyozta azokat az összefüggéseket, amelyek a hierarchikusan tagolt jogi személyek láncolata és az ugyancsak az átfogó vagyontömeg keretei között létező alvagyonok között fennállt

Ezt követően *Dr. Barta Judit*, az ME-ÁJK Kereskedelmi Jogi Tanszékének tanszékvezető egyetemi docense tartotta meg előadását „*Érvénytelenségi kérdések a gazdasági társaság keretei között*” címmel. Az előadó első ízben kiemelte, hogy az érvénytelenségi kérdések több viszonylatában is megjelennek a gazdasági társaságokat érintően. Érvénytelenségre sor kerülhet a társaság belső viszonyain belül, érintheti a társaság státuszát, de megvalósulhat szindikátusi szerződéseket érintően is. Más oldalról közelítve, érvénytelenség megvalósulhat formai vagy tartalmi hiba miatt. Formai hiba lehet például, ha egy taggyűlési meghívóban nem kerül részletes ismertetésre a napirend, tartalmi hibát pedig a törzstőke nem megfelelő felemelésre jelenthet. Végül az előadó kitért a szindikátusi szerződések néhány problematikus pontjára az ismertetésére is, melyek megítélése kapcsán a hazai bírói gyakorlat is eltérő képet mutat.

A következő előadást *Dr. Leszkoven László* az ME-ÁJK Polgári Jogi Tanszékének egyetemi docense tartotta. Kifejtette, hogy Novotni Professor számos fontos szakképzést és állásfoglalást készített, valamint kollégáit is arra ösztönözte, hogy minél szélesebb körű tudományos tevékenységet folytassanak. Az előadó ezt követően a *venire contra factum proprium* elv részletesebb ismertetésére szorítkozott. A *venire-elv* a jóhiszeműség és

tisztesség követelményéhez kapcsolódó polgári jogi alapelv. Fontos kérdést jelent, hogy az alapelvbe ütköző magatartásnak mi lehet a jogkövetkezménye? Erre a kérdésre nem adható egyértelmű válasz, a lehetséges jogkövetkezmények igen sokfélék lehetnek, az eset összes körülményét figyelembe kell venni. Az előadás során az a kérdés is felvetődött, hogy vajon az alapelvek megsértése vezethet-e érvénytelenségre? Leszkoven László utalt arra, hogy Novotni Professor szerint a polgári jogon belül az alapelvek tekinthetők a legerősebb normáknak. Ha valamely alapelv megsértésre kerül, kiemelt szerep hárul a bíróságok ítélkező tevékenységére, ugyanakkor a gyakorlatban nem minden esetben jutnak szerephez ezek a normák. Az előadás során kifejtésre került, hogy *venire-elv* több polgári jogi jogintézménnyel is összevethető. E tekintetben kiemelésre került az utaló magatartás és a színlelt szerződés is.

Az Emlékkonferencia utolsó előadását *Dr. Rácz Zoltán* az ME-ÁJK Agrár-és Munkajogi Tanszékének Egyetemi docense tartotta „*Az érvénytelenség szabályozása a polgári jogban és a munkajogban*” címmel. Az előadás a munkajog releváns, múltbéli szabályainak a felidézésével kezdődött. Rögzítésre került, hogy a munkajogi érvénytelenségi rendszer a polgári jogra épül, de figyelembe veszi a munkajog, mint önálló jogág sajátosságait. Például eredeti állapot helyreállítása helyett orvoslási kötelezettség előírása valósul meg. A hatályos Mt. külön fejezetben rendelkezik az érvénytelenség szabályairól, mely normák vizsgálata során számos gondolat fogalmazódhat meg a jogalkotás és a jogalkalmazás ellentmondásait tekintve. E tekintetben Rácz Zoltán kiemelhető problémakörnek tartotta például a színlelt szerződésekkel kapcsolatos anomáliákat, a közös megegyezés munkavállalói megtámadásának bírói gyakorlatát és az Mt. 31.§-ből következő ellentmondásokat is.

A szakmai program ezennel a végéhez ért. Talán szavak nélkül is érezhető, hogy mekkora értéket jelent, ha egy egyetemi oktató még halálának 25. évfordulójának alkalmából is össze tudja toborozni egykori kollégáit és tanítványait. Az emlékkonferencián elhangzott előadások és az azok anyagából készülő tanulmányok hűen bizonyítják, hogy Novotni Zoltán gondolatai a civilisztika több

területének a fejlődését is segítették. Írásaiban a ma jogászai számára is értékes megállapítások olvashatóak, kritikai, előremutató szemléletmódja pedig időtlen.

